

**Национална стратегическа референтна
рамка**

на Република България

За програмен период 2007 – 2013г.

Съдържание

СЪДЪРЖАНИЕ	3
1. ПРИНОС НА НСРР КЪМ РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ЗАЕТОСТ	6
1.1. Растеж.....	6
1.2. Заемност	7
1.3. Социално - икономическа и екологична устойчивост.....	8
1.4. Териториални, регионални и градски измерения на НСРР.....	9
2. АНАЛИЗ НА НЕСЪОТВЕТСТВИЯТА, СЛАБОСТИТЕ И ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ	11
2.1. Анализ на съществуващите несъответствия в развитието	11
2.1.1. <i>Икономическо развитие</i>	11
2.1.2. <i>Социално развитие и социално включване</i>	21
2.1.3. <i>Административен капацитет</i>	24
2.2. Анализ на силните и слаби страни, възможностите и заплахите	26
2.3. Списък на значимите несъответствия в развитието на България спрямо ЕС.....	30
3. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ.....	32
3.2. Области на стратегически интервенции	35
3.2.1. <i>Развитие на конкурентоспособни предприятия и подобряване на бизнес средата</i>	35
3.2.1.1. <i>Повишаване на конкурентоспособността на МСП</i>	36
3.2.1.2. <i>Намаляване на енергийната интензивност на българската икономика</i>	38
3.2.1.3. <i>Стимулиране на иновационната дейност чрез укрепване на връзките между бизнес, наука и образование</i>	38
3.2.1.4. <i>Подобряване на бизнес средата</i>	39
3.2.1.5. <i>Стимулиране на инвестиционната активност и привличане на ПЧИ</i>	40
3.2.2 <i>Развитие на човешките ресурси</i>	41
3.2.2.1. <i>Подобряване на заетостта и създаване на повече и по-добри работни места</i>	41
3.2.2.2. <i>Подобряване на образованието и насърчаване на научните изследвания и иновациите</i>	42
3.2.2.3. <i>Засилване на социалната интеграция и осигуряване на равни възможности</i>	43
3.2.2.4. <i>Осигуряване на по-добри здравни услуги за гражданите</i>	44
3.2.3. <i>Развитие на транспортната инфраструктура</i>	44
3.2.3.1. <i>Обновяване и развитие на републиканската пътна мрежа</i>	45
3.2.3.2. <i>Обновяване и развитие на железопътната мрежа</i>	45
3.2.3.3. <i>Подобряване на капацитета на летищната инфраструктура</i> .	46

3.2.3.4. Подобряване на навигацията и безопасността на морското и речно корабоплаване	46
3.2.3.5. Развитие на комбиниран и мулти-модален транспорт	46
3.2.3.6. Развитие на екологично-чиста транспортна инфраструктура в градовете.....	47
3.2.4. Развитие на екологичната инфраструктура и опазване на околната среда.....	47
3.2.4.1. Развитие на канализационните мрежи, инфраструктурата за пречистване на отпадните води и подобряване на водоснабдителните мрежи	48
3.2.4.2. Изграждане на интегрирани системи за управление на отпадъците	49
3.2.4.3. Закриване и рекултивация на съществуващи депа за битови отпадъци	49
3.2.4.4. Опазване на биологичното разнообразие	49
3.2.5. Постигане на устойчиво и балансирано регионално развитие	50
3.2.5.1. Развитие и подобряване на регионалната инфраструктура	50
3.2.5.2. Повишаване на привлекателността на регионите и качеството на живот в тях чрез използване на потенциала на културното наследство	51
3.2.5.3. Интегрирано градско развитие и подобряване на градската среда	52
3.2.6. Изграждане на ефективна и модерна държавна администрация.....	52
3.2.6.1. Прилагане принципите на добро управление.....	53
3.2.6.2. Развитие на човешките ресурси в държавната администрация.....	53
3.2.6.3. Качествено административно обслужване и изграждане на електронно правителство	54
3.2.7. Хоризонтални въпроси.....	55
3.2.7.1. Обществени поръчки	56
3.2.7.2. Държавни помощи	57
3.2.7.3. Елиминирание на дискриминацията и осигуряване на равнопоставеност между половете.....	59
3.2.7.4. Опазване на околната среда.....	61
4. СТРАТЕГИЯ НА ИНТЕРВЕНЦИИТЕ, ОБХВАНАТИ ОТ НАЦИОНАЛНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И НАЦИОНАЛНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ	62
4.1 СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА НПСРС И НСПРА.....	63
4.2. ДОПЪЛНЯЕМОСТ И СЪГЛАСУВАНОСТ МЕЖДУ ДЕЙНОСТИТЕ, ФИНАНСИРАНИ ПО ЕФРР, ЕСФ, КОХЕЗИОННИЯ ФОНД, ЕСФРСР И ЕФР.....	64
5. СПИСЪК С ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ.....	67

5.1. Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”	67
5.2. Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси “	68
5.3. Оперативна програма „Транспорт”	68
5.4. Оперативна програма „Околна среда”	69
5.5. Оперативна програма “Регионално развитие”	69
5.6. Оперативна програма “Административен капацитет”	70
5.7. Програмни документи по Цел 3 “Европейско териториално сътрудничество”	71
5.8. Допълняемост между оперативните програми	72
5.9. Партньорство при процеса на програмиране	72
6. ИНДИКАТИВНО ФИНАНСИРАНЕ НА НСРР И ОП	75
7. ОЦЕНКА НА МАКРОИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЕФЕКТИ ОТ ИНТЕРВЕНЦИИТЕ В НСРР	79
8. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА	82
8.1. Координационен механизъм	82
8.1.1. Координация на централно ниво	82
8.1.2. Координация на регионално ниво	84
8.1.3. Координация на местно ниво	85
8.2. Функции	85
8.2.1. Централно координационно звено	85
8.2.2. Сертифициращ орган	86
8.2.3. Комитети за наблюдение	86
8.3. Административен капацитет и ефективност	87
8.3.1. Структура	87
8.3.2. Човешки ресурси	88
8.3.3. Системи и инструменти	88
9. ПРИЛОЖЕНИЯ	91
ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПУБЛИЧНИТЕ ОБСЪЖДАНЯ ПО НСРР И ОП	91
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ТАБЛИЦИ ЗА ДОПЪЛНЯЕМОСТ	93
ПРИЛОЖЕНИЕ 3. ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА	97
ПРИЛОЖЕНИЕ 4. СИСТЕМА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НСРР	102

1. ПРИНОС НА НСРР КЪМ РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ЗАЕТОСТ

Стратегията на Националната стратегическа референтна рамка на Република България за периода 2007-2013г. (НСРР) е разработена съгласно Стратегическите насоки на Общността 2007-2013г.(СНО) и Интегрираните насоки за растеж и заетост 2005-2008г., както и съгласно принципите, утвърдени чрез споразумението на Европейския съвет от Гьотеборг. НСРР има за цел да подкрепи цялостната стратегия на страната, насочвайки използването на Структурните и Кохезионния фонд ефективно и в съответствие с нуждите на страната.

1.1. Растеж

В съответствие с първата цел за повишаване на растежа, съвкупността от структурни действия следва да ускори степента на сближаване на българската икономика към средното за ЕС ниво на БВП на глава от населението. Това изисква ускоряване на икономическия растеж (чиято средногодишна стойност за периода 2000-2004г. възлиза на 4.9%). Целта е да бъде достигнат средногодишен растеж от 5.8% за периода 2007-2013г. Подобрената конкурентоспособност на икономиката ще доведе до нарастване на средногодишния темп на растеж на износа на стоки с около 19,245 милиарда евро за периода 2007-2013г. През 2005г. износа на стоки възлиза на 9,451 милиарда евро.¹

През 2005 г. позицията на България за достигане на стандартите на страните членки на ЕС в областта на макроикономическата стабилност е добра, което е положителна основа за бъдещо развитие. Индикаторите за бюджетен дефицит, съотношение на националния дълг към БВП и лихвения процент достигнаха целите от Маастрихт. Инфлацията все още не се доближава до изискваното ниво. Основните проблеми, които следва да бъдат преодолені за постигане на дългосрочно устойчиво развитие са: ниско ниво на доходите, висока енергийна интензивност на икономиката, нисък жизнен стандарт на населението, висока безработица, лоша инфраструктура и високия дефицит по търговския баланс.

България е малка страна с отворена икономика, директно изложена на конкурентен натиск от други страни. Поради това повишаването на конкурентоспособността на икономиката чрез целеви публични инвестиции и структурни промени е залегнало като

¹ По прогноза за АИАП

основен приоритет в социално-икономическото развитие на страната. В тази насока, избраната стратегия съдържа значителен компонент от дейности по Лисабонската стратегия, който има за цел да се увеличи производителността и добавената стойност на българските стоки и услуги. Особено значение е отделено на инвестициите за развитие на необходимия човешкия капитал, подобряване качеството на образованието в съответствие с нуждите на бизнеса и по този начин осигуряване на по-високо ниво на икономическа активност, гарантиране на добро покритие на базисната инфраструктура, необходима за функционирането на модерна икономика, улесняване на технологичния трансфер и навлизането на иновациите в предприятията, изграждане на връзки между научния, образователния и производствения сектор и подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии. Ускоряването на технологичния трансфер и развитието на иновационните дейности са необходимо условие за подобряване на конкурентоспособността на международните пазари на стоки, услуги и капитали. Крайната цел е да се увеличи заетостта, производителността и добавената стойност на произведената продукция (и с това и доходите) и да се достигне по-високо ниво на социална интеграция с цел подобряване на стандарта на живот.

1.2. Заетост

Целта за създаване на повече и по-добри работни места, заложена в Стратегическите насоки на Общността (СНО), е приоритет и на НСРР. Повишаването на заетостта е основна задача поради високите нива на безработица. НСРР съдържа значителен компонент, касаещ заетостта, и в този аспект различните дейности взаимно се допълват. България е изправена пред редица сложни проблеми, свързани със заетостта, тъй като икономическият напредък на страната ще зависи от капацитета за решаването им. Ниският коефициент на икономическата активност на пазара на труда, високият дял на дългосрочната безработица, социалното неравенство, лошото качество на човешкия капитал, незадоволителното ниво на образование и професионално обучение, както и негативните демографски тенденции представляват сериозно препятствие пред развитието на страната и застрашават способността за поддържане на необходимото високо ниво на растеж спрямо ЕС в процеса на икономическо и социално сближаване.

На базата на състоянието на трудовия пазар и необходимостта от увеличаване на потенциала за растеж, българската държава представя в рамките на НСРР дейности за увеличаване на заетостта, които акцентират върху дългосрочните нужди, т.е. обучение

и образование. Тя е съобразена с необходимостта за изграждане на икономика, основана на знанието. Основен акцент се поставя върху осигуряване на образование, отговарящо на нуждите на бизнеса и важността от повишаване използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ), както и насърчаване на иновациите. България разполага с недостатъчно използвани човешки ресурси и чрез осигуряване на адекватно образование този ресурс ще бъде оползотворен пълноценно. Инвестициите в развитието на малките и средни предприятия (МСП), научните изследвания и иновациите са с потенциал за висока възвращаемост. Извършването на тези инвестиции е необходимо условие за постигането на дългосрочните цели на растеж и сближаване. България осъзнава необходимостта от увеличаване на производителността и развитие на конкурентни сектори, с цел да се компенсират инфлационния натиск и въздействието върху текущата сметка.

1.3. Социално - икономическа и екологична устойчивост

България цели да намали различията в нивото на доходите и жизнения стандарт спрямо средното за ЕС чрез политика на устойчив и балансиран растеж. Тази цел е в съответствие със СНО за повишаване на привлекателността на страната, нейните региони и градове. Интервенциите, финансирани със структурни фондове и държавни средства, са заложи така, че да допринасят за средно- и дългосрочна социално-икономическа устойчивост.

Въпросите, свързани с околната среда, следва да заемат ключово място в отделните програми с цел да се опази околната среда и богатото биоразнообразие. Това ще осигури запазване на статуса на България като туристическа дестинация в Европа. НСРР отдава особено важно значение на социалното и икономическо въздействие на предвидените дейности върху околната среда.

НСРР отделя специално внимание на обвързаността между качеството на инфраструктурата и услугите в градовете, както и на връзките със селските региони, други региони или държави. Планираните ключови транспортни инвестиции имат за цел да улеснят тази обвързаност. В СНО се отчита важността на повишаване качеството на живот в градовете и регионите. Сериозен проблем за България е тенденцията на влошаване качеството на живот в градовете и селата, част от които имат историческо значение и потенциална културна, икономическа и туристическа стойност. Важен приоритет е насърчаването на балансирания растеж на регионите и градовете чрез

предотвратяване влошаването на качеството на комуналните услуги и осигуряване на финансова подкрепа за МСП в регионите, определени като приоритетни.

В съзвучие с целта за устойчиво развитие, НСРР представя дейности за развитие на капацитета на страната да управлява и насочва бързия растеж на туристическия сектор, отчитайки местния потенциал, но също така и рисковете, свързани с развитието на този сектор. Планът цели максимално използване на икономическия потенциал с цел да се ограничи негативното въздействие върху околната среда и да се запази националното наследство, преодолявайки негативните тенденции през последното десетилетие.

1.4. Териториални, регионални и градски измерения на НСРР

НСРР задава цялостната стратегия за постигане и развитие на устойчиви териториални общности, която се осъществява чрез изпълнението на оперативните програми. Устойчивото развитие е фундаментална цел пред ЕС, която изисква взаимно свързани и подкрепящи се политики в областта на икономиката, социалната сфера и околната среда. Изпълнението на Оперативните програми е съобразено с ключовите цели на пространственото планиране. Устойчивите териториални общности предполагат постигане на стабилен икономически растеж, съчетан със социална справедливост и пълни възможности за социално включване. Ключова роля за изграждането на устойчиви териториални общности играят градовете, които с присъщите си културни и социални характеристики влияят както на региона в който са разположени, така и в национален мащаб. Прилагането на Оперативните програми се отнася до различните пространствени нива на съществуване на устойчивите общности – локални, градски и регионални. НСРР е насочена към постигане на основни характеристики на устойчивите териториални общности. Те се основават на справедливост, толерантност, зачитане на различните културни, религиозни и образователни характеристики.

Устойчивите общности се базират на добра организация и стремеж към запазване на естествената околна среда. От първостепенна важност е постигането на баланс между публичните и частните услуги в социалната, образователната и здравна сфера, които се характеризират с високо качество на обслужване, равни възможности за участие и дългосрочна ориентация, която надхвърля непосредствените граници. В стратегическите програмни се наблюдава стремеж към ефективно използване на природните ресурси, намаляване на замърсяването, запазване и подобрене на биоразнообразието, постигане на устойчиво производство и потребление.

Осигуряването на транспортни и други комуникационни средства благоприятства достъпа до работни места, учебни заведения и здравно обслужване, като спомага за развитието на иновативна местна икономика и постигането на целите на Лисабонската стратегия. Мобилността на работната сила и възможностите за обучение през целия живот водят до укрепването на бизнес общностите, интегрирането им на национално равнище и осигуряват икономическата стабилност и привлекателност на градските центрове.

Стратегията за развитие, представена от НСРР, предполага пълното интегриране на селски, градски и регионални измерения на устойчивите териториални общности.

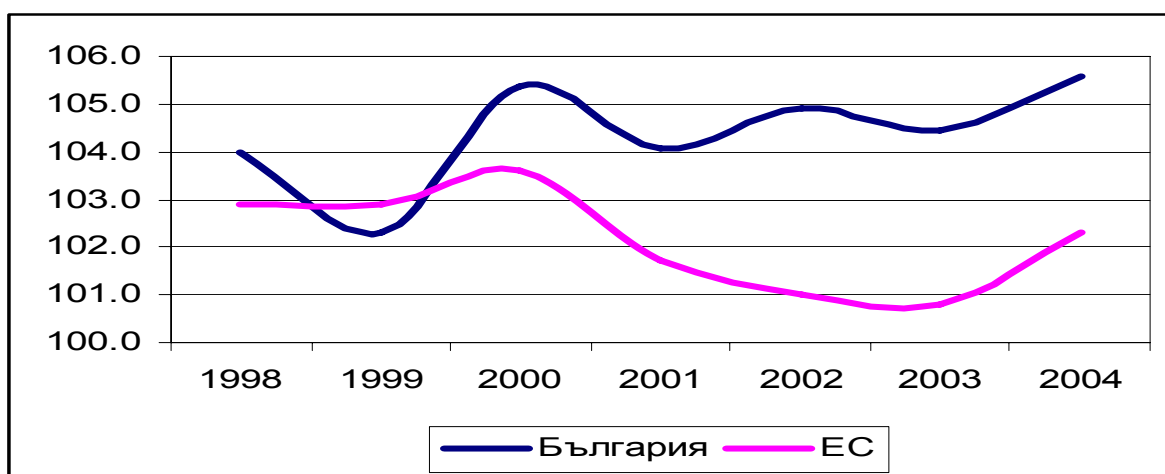
2. АНАЛИЗ НА НЕСЪОТВЕТСТВИЯТА, СЛАБОСТИТЕ И ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ

2.1. Анализ на съществуващите несъответствия в развитието

2.1.1. Икономическо развитие

Брутният вътрешен продукт регистрира устойчив растеж след въвеждането на валутния борд в средата на 1997г. Акумулирания растеж достигна близо 30% в периода 1998-2004г. При 16.4% средно за ЕС-25. Въпреки високите нова на растеж средния доход в България възлиза само на 32.6% от този на ЕС-25.

Фиг. 1. Растеж на брутния вътрешен продукт на България и ЕС, % с/о предх. г.

Вътрешното търсене беше двигател на растежа за периода 1998-2004г. Както потреблението, така и инвестициите регистрираха по-висок растеж от този на БВП. Растящото вътрешно потребление рефлектира в увеличение на дефицита по текущата сметка от 0.5% от БВП през 1998г. до 11.9% през 2005г.

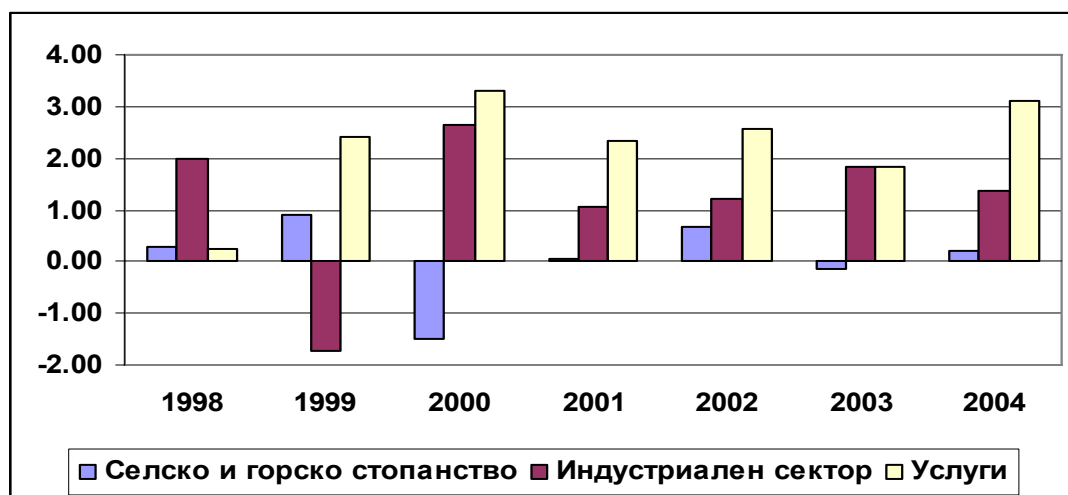
Значителният дефицит в търговския баланс е основният фактор за нарастването на дефицита по текущата сметка. Комбинацията от фиксиран валутен курс и значителен дефицит по текущата сметка не е устойчива в дългосрочен план. Преминаването от растеж, основан на вътрешното търсене към растеж, основан на износа е главното предизвикателство пред българската икономика за периода 2007-2013г.

Инвестиционните стоки имат значителен дял във вноса на страната. Инвестициите са най-динамичния компонент на вътрешното търсене, като техния дял нарасна от 13% през 1998г. на 21% през 2004г. В същото време спестяванията не се увеличиха със същия темп, като по този начин разликата между спестявания – инвестиции нарасна

значително. С дял от 16% през 2004г. нормата на спестяване в България съществено изостава от нормата на спестяване в страните членки. Нарастването на разликата между инвестиции и спестявания е причината за високата зависимост на страната от приток на чуждестранен капитал. Ние разглеждаме ПЧИ като важна част от притока на капитал, не само като източник за финансиране на дефицита по текущата сметка, но също така и като източник на съвременни производствени и управленски технологии, които ще подобрят конкурентоспособността на българската икономика. Повишаването както на качеството, така и на количеството на ПЧИ е от изключително значение за подобряване на международните конкурентни позиции на производствения сектор.

От страна на предлагането най-динамично развиващият се сектор през последните години е секторът на услугите. Това се дължи до голяма степен на успешното развитие на частния сектор в отрасли като комуникации, финанси и туризъм. По-конкретно туризмът регистрира изключително висок растеж на приходите през последните няколко години. През периода 2000 – 2005 приходите от туристически услуги се увеличиха с 65.4 процента. В основата на бурното развитие на туризма стои пълната приватизация на активите и големите инвестиции в нови хотели.

Фиг. 2. Приноси на икономическите сектори към растежа на БВП

Най-динамичният компонент на индустрията през последните няколко години е преработващата промишленост, която регистрира двуцифрени темпове на реален растеж на годишна база. Високият темп на растеж на преработващата промишленост е сигнал за възстановяване на част от загубените позиции на международните пазари.

Отрасъл селско стопанство регистрира изключително неравномерно развитие като периоди на растеж се редуват със свиване на добавената стойност в сектора. Възстановяването на отрасъла се осъществява много по-бавно от очакванията поради разпокъсаността на активите в много на брой малки ферми. Липсата на ликвиден пазар на земя силно стеснява обезпечението на земеделските кредити и по тази причина банките са много консервативни в одобряването на заеми за фермери. Ролята на официалното финансиране – от държавата или по международни програми – остава съществена за сектора.

В заключение, секторът на услугите има решаващ принос в динамиката на brutния вътрешен продукт. Основните фактори за това са навлизането на частни капитали, дерегулирането на пазара на услуги и увеличената кредитна активност на банките.

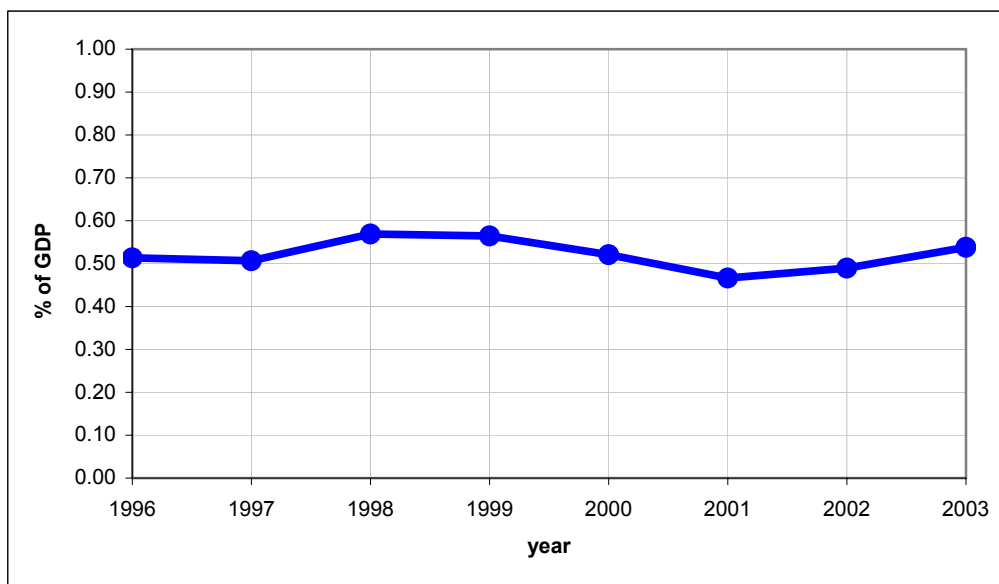
Темпът на инфлация намаля значително след средата на 1997г. Свитото парично предлагане в резултат на въвеждането на валутния борд беше основният фактор за намаляване на темпа на инфлация. Въпреки това инфлацията в страната остана на по-високи нива от средните за ЕС. Съществуват множество причини за по-високия темп на инфлацията в сравнение с ЕС. Административните цени (за електричество, водоснабдяване, централизирано топлоснабдяване, лекарства и др.), а също високата енергийна интензивност на икономиката все още са про-инфлационни фактори. Българската икономика изразходва около 2 пъти повече енергия за производство на едно евро БВП от средното за ЕС, отчитайки покупателната способност на населението. Високата енергийна интензивност е причина за силната чувствителност на икономиката към външни енергийни шокове. Относително високия темп на инфлация е причина за нарастването на стойността на българския лев в реално отношение. За периода 1998-2004г. неговата стойност нараства с 24.3%. Високия темп на инфлация и реалната надценка на българския лев са причина за оскъпяването на износа и намаляването на конкурентоспособността на българските стоки и услуги.

Използването на остарели технологии в производството и услугите, което води до по-ниска производителност е едно от основните различия между българските предприятия и тези от Европейския съюз. През периода 1998 – 2004г. нивото на brutното капиталобразуване като процент от БВП, въпреки постоянния растеж все още е сравнително ниско(средна стойност за периода – 16.1%) в сравнение в новите страни членки на ЕС(където то варира в рамките на 21.1 до 27.58% за новите страни членки на ЕС). Особено изразен е този проблем при МСП, където 46% от предприятията не

разполагат с достатъчно финансови ресурси за инвестиции и модернизация и 62% от МСП не планират да въведат нови технологии в основната си производствена дейност.² Всичко това се отразява в 2 до 7 пъти по-ниска производителност на труда на тази група в сравнение с предприятията в новите страни членки на ЕС. Към 2003г. само 842 предприятия са получили ISO 9001:2000 сертификати за системи за управление на качеството и само 17 предприятия ISO 14001 сертификати за управление на околната среда.

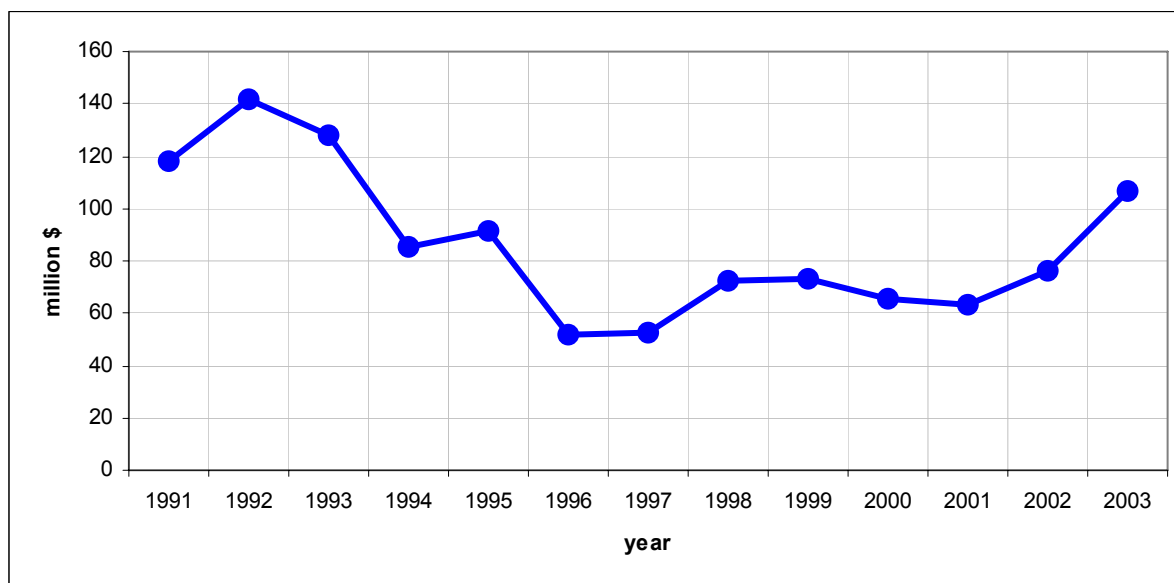
Тенденцията на разходите за наука в България след 1990г. е показана на фиг. 2. Въпреки че през последните две години средствата, отделени за научни изследвания нарастват, техният размер все още значително изостава в сравнение с растежа на БВП. За да се постигне поставената от Лисабонската стратегия цел от 3% от БВП на разходите за НИРД към 2010г. (като 1% е делът на държавните разходи и 2% е делът на предприятията) е необходимо трикратно увеличение на държавните разходи за НИРД, без да се отчита растежа на БВП. От друга страна е необходимо и 20 пъти увеличение на разходите за НИРД, направени от бизнеса. Тези изчисления показват, че поставената цел за достигане на 3% разходи за НИРД не е достижима. По-реалистична е цел от около 1% общо разходи за НИРД.

Фиг. 3 Общо разходи за НИРД

² По данни от Годишния доклад за състоянието и развитието на МСП за 2004г. коефициента на обновяване на ДМА при МСП е с 66% по нисък от този при големите предприятия

Фиг. 4 Разходи за научни изследвания

Разходите за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) на предприятията за важен индикатор за иновационната активност. Българският бизнес участва много по-слабо във финансирането на НИРД (делът му възлиза на 20.4% от общите разходи за НИРД за 2003г.) в сравнение със средното ниво за ЕС-25, където участието на бизнеса възлиза на 64.6% от разходите за НИРД, срещу 35.4% участие на държавния сектор.³ Ниската иновационна активност е особено остър проблем при МСП. Делът на МСП, които въвеждат иновации възлиза едва на 9.4% за България, като той варира в рамките на 12.5% до 29.8% за новите страни членки на ЕС.

Тясната връзка между всички участници в иновационната система е предпоставка за ефективна трансформация на научните резултати в нови продукти. В България сътрудничеството между бизнес, наука и други институции при разработването на научноизследователски иновативни проекти е относително слабо. Едва 10.1% от предприятията иноватори си сътрудничат с университетите и научните институти. 5.4% от тях си взаимодействат с изследователски и технологични центрове, 9.5% разчитат на подкрепата на държавните институции, 8.9% на външни консултанти и 15.5% си сътрудничат с търговски асоциации.⁴ Тези проценти са много ниски като се има

³ По данни на European Innovation Scoreboard 2005

⁴ По данни на Витоша ризърч (2004).

предвид малкия дял на иновативните предприятия. Българските предприятия също така рядко си сътрудничат с други МСП по повод на НИРД проекти.⁵

Информационните и комуникационни технологии дават принос от около 40% в растежа на производителността в Европа и около 25% в растежа на ЕС-25. Инициативата e-2010⁶ на ЕС, стартирала през май 2005г. има за цел популяризирането, широкото разпространение и развитие на ИКТ като предпоставка за увеличаване на конкурентоспособността и заетостта. Използването на ИКТ от българските предприятия е все още слабо. През 2004г.⁷ 40% от тях ползват Интернет в сравнение с 88% в ЕС-25, но едва 6.2% използват Интернет за онлайн маркетинг и 4.7% за осъществяване на електронна търговия. Едва 1.33% от предприятията използват ИТ системи за управление за поръчките и продажбите. Само 4.5% използват електронни системи за планиране на ресурсите и 6.4% използват мрежови приложения. Развитието на електронната търговия и електронния бизнес е пренебрежимо малко в сравнение с ускореното му развитие в световен мащаб.

В някои региони на страната използването на Интернет от домакинствата и фирмите е много слабо. С изключение на северните региони, ширококолентовите мрежи, които осигуряват достъп до електронни услуги са крайно неразвити извън областните градове, особено в средните по размер градове и рядко населените региони. Подпомагането на развитието на електронните комуникации чрез публично финансиране е от съществено значение, за да се намалят териториалните различия по отношение на достъпа до електронни услуги, респективно по отношение на развитието на информационното общество. Анализите на инвестициите в телекомуникациите и особено в ширококолентовата инфраструктура, показват силно позитивни ефекти върху икономическия растеж на по-слабо развитите региони, тъй като намаляват тяхната изолираност.

⁵По данни от European Innovation Scoreboard 2005 само 2.5% от българските иновативни МСП си сътрудничат с други МСП, докато този индикатор варира от 3.8 на 32.9% за новите страни членки на ЕС

⁶ COM(2005) 229 final: Communication from the commission to the council, the European parliament, the European economic and social committee and the committee of the regions “e2010 – A European Information Society for growth and employment”

⁷ По данни на доклада e-България на ARC Fund (2005)

Българската икономика заема последно място сред страните членки на ЕС-25 по индикатора енергийна интензивност на икономиката. Данните на Евростат за относителното енергийно потребление⁸ показват, че потреблението на енергия от индустрията е 2 пъти по-висока от тази на ЕС-25, отчитайки покупателната способност на населението. Амортизираната физическа среда и сграден фонд също не покриват основни изисквания по отношение на енергийната ефективност. В допълнение, България не разполага със значителни първични енергийни ресурси и разчита изключително на внос. Страната внася около 70% от необходимите ѝ първични енергийни ресурси, като изразходва за тази цел 20% от БВП. С подписването на договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз, Технически адаптации, България поема ангажимент да увеличи дела на електроенергията, произведена от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) до 11% в брутното вътрешно потребление до 2010 година. За периода 2000 – 2004 година делът на електроенергията от ВЕИ е в рамките на 6-8 %. За изпълнение на ангажиментите на страната ни е необходимо прилагането на целеви мерки за поощряване производството на електроенергия от ВЕИ. Българската страна сериозно изостава в развитието на газоразпределителните мрежи и в битовата газификация не само спрямо страните от ЕС, но и спрямо съседни страни. Към момента разпределение (доставка) на природен газ се извършва на територията на около 35-40 общини, което е около 15% от общините в България, докато за ЕС този процент е над 80%. В допълнение в страната са газифицирани около 0,4% от домакинствата, докато за ЕС този процент е над 50%. Газификацията и изграждането на газоразпределителните отклонения до общините без лицензии и непопадащи в Описа на необходимите за изграждане нови газоразпределителни мрежи в обособени територии ще стимулира развитието на газоразпределителните мрежи ще подпомогне развитието на общините, ще повиши качеството на живот и конкурентноспособността на местната икономика, както и ще създаде условия за привличане на инвестиции. В допълнение има и положителен ефект в посока на намаляване на енергийната интензивност на БВП и опазване на околната среда.

⁸ Дефинирано като първично енергийно потребление за производство на единица БВП (тонове нефтен еквивалент за 1000 евро)

Средната безработица в страната за 2005 г. е около 10%. Този показател се доближава до средния за ЕС. Независимо от това безработицата е сериозен проблем, още повече че нивото на икономическа активност е много по-ниско от средното за ЕС. В частност нивото на дългосрочната безработица е два пъти по-високо от европейската. Редица са факторите, които стоят зад тези неблагоприятни тенденции. Един от тях са занижените стандарти в образованието, а лошите връзки между образованието и бизнеса задълбочават проблема с намирането на работа. Към това трябва да добавим и факта, че значителна част от работодателите в България не прилагат систематично програми за обучение на работното място. Инвестициите в човешки капитал са абсолютно необходими, за да се повиши адаптивността на хората към промените на пазара на труда, причинени от технологични или икономически фактори. Хората с ниско квалификационно и образователно равнище са най-уязвими и формират най-голямата група на дългосрочно безработните.

Районите за планиране не се различават съществено по отношение на икономическото си развитие, безработицата и качеството на инфраструктурата. БВП на глава от населението е между 24-26 % от средното за ЕС. Нормата на заетост варира между 43.7% в Северозападния район и 56.4% в Югозападния район за планиране. Въпреки това, данните показват значителни различия между отделните общини и области. Контрастът между периферия и център се наблюдава във всичките шест региона.

Анализът на състоянието на транспортната инфраструктура, както и сравнителният анализ със страните членки на ЕС показват, че България изостава значително по гъстота на автомагистралната мрежа от европейските страни. Покритието на националната територия с автомагистрала, четири-лентови и три-лентови пътища е неравномерно. Близко 30% от магистралите, както и около 50% от пътищата I-ви клас не са в добро състояние и следва да бъдат ремонтирани. Този процент е значително по-голям при пътищата от II-ри и III-ти клас. Слабост на пътната мрежа е и недостатъчната изграденост на обходни пътища, поради което автомобилния трафик преминава през голям брой населени места. Републиканската пътна мрежа има 23 ГКПП и като цяло не е достатъчно "отворена". Поддръжката и развитието на общинската пътна мрежа, която представлява над 55% от общата дължина на пътната мрежа в страната, са силно затруднени. Непрекъснатото влошаване на физическото състояние на пътищата и необходимото реструктуриране в сектори като образование и здравеопазване поставят все по-остро проблема за наличието на качествени пътни връзки.

По отношение на железопътния транспорт, оперативните характеристики на железопътната инфраструктура са в незадоволително състояние. Значителна част от линиите в страната са строени преди повече от 50 години за скорости до 100 км/час. Основната част от осигурителната, телекомуникационната техника и електроснабдяването са в експлоатация повече от 20 години, като средствата отделени през последните 15 години за поддържане, подмяна и модернизация са минимални. Железопътната мрежа на България е “затворен” тип и има само 8 ГКПП със съседните държави.

По отношение на морския и речен транспорт следва да се отбележи, че голяма част от пристанищните съоръжения в Република България са построени в началото на миналия век, което дава отражение на тяхното техническо състояние и на технологичните им възможности. Капацитетът на пътническите и товарни терминали за всички функциониращи понастоящем летища не е достатъчен и не отговаря на изискванията за съвременните европейски летища.

Недостатъчната изграденост на канализационните системи, включително и на съоръженията за пречистване на отпадните води поражда сериозни проблеми за околната среда и човешкото здраве. Водоснабдителната режа се характеризира със сравнително висока степен на амортизация. Загубите на вода от националната водопреносна мрежа достигат 61,6 % за 2004 г. Без постоянен достъп до водоснабдителни услуги (налагащ режим на водоподаването) е 21.6% от населението в страната, като в най-тежко засегнатия Северозападен планов район този дял достига 45.5%. Делът на населението имащо достъп до изградената канализационна инфраструктура е 69.2%, а на това, включено към ГПСОВ е само 40,5 %. През 2003 средните вътрешни загуби на вода при мелиоративните системи е 62%. Необходимо е изграждане на адекватни канализационни системи и на съоръжения за пречистване на отпадните води, както и рехабилитация на водоснабдителните мрежи, доколкото това е и предварително условие за устойчивото развитие и растеж на общините в България.

Изграждането на необходимите системи от съоръжения за управление на отпадъци представляват друго основно предизвикателство пред сектор „околна среда”. През 2004 г., 84,2% от населението на страната е обхванато в системи за организирано събиране и транспортиране на битови отпадъци. Тази висока цифра, обаче обхваща предимно населението в големите градове. За периода 1999 - 2003 г. количествата на събраните

битови отпадъци, чрез системите за организирано събиране и транспортиране, остават сравнително постоянни - около 3230 хил. тона/год. През 2004 г. по данни на общинските администрации са събрани общо 3 092 хил. тона битови и 338 хил. тона отпадъци от друг произход. Незадоволителното качество и обхват на съществуващите системи за управление на отпадъците, а така също и наличието на депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на законодателството и на европейските стандарти, представлява значим риск за човешкото здраве и за околната среда.

Сектор селско стопанство се характеризира със значително по-ниска степен на ефективност в сравнение със страните от ЕС. Показателят брутна добавена стойност/брутна продукция, се равнява на 43 %, сравнено с 51.6 % средно за 15-те страни членки на ЕС. Посоченото съотношение показва ниската степен на производителност на сектора в сравнение със средното равнище на ЕС.

Делът на сектор селско стопанство в брутната добавена стойност намалява от 13.9% през 2000 г. до 10.9 % през 2004 г. Същевременно, делът на заетите в сектора остава високо – приблизително 25 % от всички заети. Това е значително по-високо сравнено с равнището от 5.2 %, средно за 25-те страни членки на ЕС.

Икономиката в селските райони е значително по-зависима от селското стопанство, като основен източник на доходи. Приблизително 78 % от заетите в земеделие работят в селските райони⁹. Само 24 % от заетите в земеделие са на пълен работен ден, което ясно очертава необходимостта от диверсификация извън селското стопанство и създаване на условия за по-пълна заетост на работната сила. Същевременно, БВП на глава от населението в селските райони е значително по-малък от този в градските райони. БВП е 34% по-нисък от средния за България и повече от два пъти по-нисък от този в градските райони. Причината е по-ниските доходи от земеделска дейност, която преобладава в селските райони.

⁹ Съгласно данните от Преброяването на земеделските стопанства в България, проведено от МЗГ, 2003 г.

2.1.2. Социално развитие и социално включване

България не се различава значително от средните равнища на ЕС по отношение на процента от населението, намиращо се под линията на бедността¹⁰. Според извършваното от НСИ, „Наблюдение на домакинствата за 2003 г.“, 14% от населението е под линията на бедността. Средното равнище за ЕС е 15 %. Що се отнася до новите страни членки, делът на бедните домакинства е както следва: Латвия – 17%, Литва – 16%, Естония – 18%, Унгария – 10% и Чехия – 8%. Трябва да се отбележи обаче, че България се различава значително от ЕС по отношение на приноса на социалните трансфери за намаляване на бедността. През 2003 г. социалните трансфери (без пенсиите) са довели до намаляване на бедността с 1.9 %, докато в страните членки на ЕС те са довели до редуциране на бедността с 9 %.

Услугите в здравеопазването са концентрирани основно върху дейностите за лечение, докато останалите три стълба на системата - промоция, превенция и рехабилитация - са слабо застъпени. Здравеопазването е признато за един от най-информационно зависимите сектори и е една от приоритетните области, включени в инициативата е - 2010 (Електронна Европа 2010), която подкрепя широкото използване на електронни услуги в Европа. Наблюдава се тенденция на увеличаване на дела на разходите от консолидирания държавен бюджет за здравеопазване – от 3.3 % от БВП за 2000 г. до 4.7% за 2004 г. Същевременно, остарялата и амортизирана техническа база и недоизградената информационна инфраструктура на здравната система са основните причини за лошото качество на предлаганите здравни услуги.

В съответствие със стратегията за развитие на здравеопазването в ЕС, превенцията в здравеопазването е определена като приоритетна област за Общността. Добрите възможности за развитието на превенцията и рехабилитацията, свързани с наличието на множество минерални извори в България, са недостатъчно използвани.

Сред най-големите предизвикателства пред здравната система в България са обновяването на амортизираната и остарялата техническа база, изграждането на

¹⁰ Прагът на бедността е 60% от средния еквивалентен доход според метода, използван от Eurostat, т. нар. Сравнителен метод. Изчисленията са извършени чрез използването на еквивалентна скала, за да бъде взето под внимание спестяването на ресурси, в резултат на това, че домакинствата се състоят от повече от един член. Еквивалентната скала използвана от Eurostat е както следва: 1 - за първия член на домакинството, 0,5 - за всеки следващ възрастен член, 0,3 - за всеки член под 14 години.

модерна информационна инфраструктура, въвеждането на електронни здравни услуги, както и развитието на промоцията, превенцията и рехабилитацията.

Образователната структура на населението е задоволителна, като се изключи ромската малцинствена група, която продължава да е с много ниска степен на образование. Направеното общо сравнение между България и 15-те страни членки на ЕС за 2002 г., по отношение на образователната структура на населението, не показва съществени различия. Трябва да се отбележи, че неграмотността сред ромското малцинство в България е малко над средните нива за европейските страни. Делът на неграмотните сред ромите е нараснал до 60.6% в периода между двете преброявания на населението (1992-2001).

По отношение на достъпа до образование, съществуват големи различия между градските и селски райони. Индексът на младежите завършили средно образование нараства с 1.9 % в градовете и намалява с 6.7% в селата, за периода 1996-2001 г. Наблюдаваният през 2002 г. от ПРООН индекс на човешко развитие показва ниско ниво на грамотност и ниско ниво на записване в училище, особено в отдалечените общини и общините с концентрация на етнически малцинствени групи. Данните за 2003 г. показват, че хората от ромски произход са сред най-уязвимите групи по отношение на достъпа до образование - 42% от децата в ромските семейства не са завършили основно образование. За сравнение този показател в Словакия е 11.8% , а в Чехия 22%.

България има добри традиции в обучението по математика и природни науки в средното училище. Според изследване на TIMSS качеството на обучение на природоматематически дисциплини е спаднало значително. От наблюдаваните 50 държави, България е била на 9-то място по математика и на 5-то по природонаучни дисциплини. През 2003г. позициите на страната падат до съответно 25 и 24 място. Висшето образование, от своя страна, изостава по отношение модернизиранието на учебната програма¹¹. Тя не е адекватна на изискванията на пазара на труда и икономическото развитие на страната. Връзката между образованието и бизнеса не е добре развита. Използването на ИКТ в училищата значително изостава от средното за

¹¹ European network for quality assurance in higher education – ENQA – European Higher Education Area

¹² Данните са от проучването е-България (2005) на Фондацията за приложни изследвания и комуникации

ЕС.¹² За учебната година 2004/2005г. броят на учениците на един компютър е бил 24, което е средното равнище за новоприетите страни членки, което те са имали през 2001г. Прогнозите показват, че през 2007г. България ще достигне нивото на ЕС15 от 2001г. Само 36% от училищата имат връзка с интернет, но най-сериозни са проблемите свързани с ниската компютърна грамотност на учителите (само 16% имат компютърна грамотност, докато тези с компютърна квалификация са едва 6%), както и с липсата на електронно образователно съдържание. Модернизирането на материално-техническата база на образованието, развитието на информационна инфраструктура и електронното образователно съдържание, инвестициите в обучение на учителите (включително по ИКТ) и в научно изследователска и развойна дейност са основни предпоставки за постигането на по-добър баланс между нуждите на бизнеса и качеството на работната сила.

България има разнообразно културно наследство. В страната има значими исторически и археологически забележителности, предоставящи възможност за развитие на туризма. Същевременно, лошата пътна и друга инфраструктура, водеща до културните обекти, възпрепятства реализирането на този потенциал. Не се използват възможностите, предоставени от новите технологии за популяризиране на съществуващите културни обекти (интернет сайтове с дигитално мултимедийно културно съдържание, електронни библиотеки, музеи и други).

През последните години както правителството, така и неправителственият сектор отделят нарастващо внимание на проблемите на групите, застрашени от социално изключване (например хора с увреждания, дългосрочно безработни, изолирани ромски общности). Министерството на труда и социалната политика изпълнява Актуализирания социален план за борба с бедността и социалната изолация, Плана за равни възможности за хората с увреждания, и Стратегията за хората с увреждания. Определени неправителствени организации (ПРООН, ФРМС, Асоциация на социалните предприятия в България и др.) подкрепят тези национални политики, като реализират сходни програми, адресиращи жилищните проблеми на изолирани ромски общности, популяризиране на социалното предприемачество, проблемите на ромската младеж, подобряване на условията за социално участие и професионална реализация на хора с увреждания и др.

2.1.3. Административен капацитет

Реформата в държавната администрация

Правителството поема ангажимент да обсъжда със заинтересованите страни разработването на политики и да прави предварителна оценка за тяхното влияние върху обществото. **Министерството на държавната администрация и административната реформа** ще фокусира усилията си върху дълбочината на промените в администрациите. Тези промени ще осигурят ефективност и ефикасност при управление на обществените ресурси, въвличане на обществото в процеса на формулиране и изпълнение на политиките, създаване на механизми за управление на системи от отношения. Много от тези системи от отношения имат европейски и глобален план отчитайки целите за растеж и нови работни места на Актуализираната Лисабонска Стратегия на ЕС за икономическо и социално обновление. Новаторските методи на управление в самите структури ще подобрят комуникацията им с другите заинтересовани страни и по-добрата координация на секторните политики.

Развитието на административния капацитет е една от основните задачи, които стоят пред българското правителство. Доброто управление, модернизиранието на държавната администрация и нарастването на качеството на административното обслужване са важни фактори за повишаване на конкурентоспособността, по-висок икономически растеж и развитие на страната.

Реформата в държавната администрация е базирана на актуализираната Стратегия за модернизиранието на държавната администрация – от присъединяване към интегриране 2003-2006 г., Бялата книга за постиженията и предизвикателствата пред българската държавна администрация в Европейския съюз, Националния план за развитие 2007-2013, програмата на Правителството 2006-2009 и приоритетите на Министерството на държавната администрация и административната реформа.

Оценката на гражданите и бизнеса за качеството на предоставяните административни услуги е незадоволителна. Въпреки провежданата реформа българската държавна администрация все още не е достатъчно гъвкава. Образователното ниво на държавните служители е на добро равнище, но ниското заплащане в държавната администрация в сравнение с частния сектор е фактор, който увеличава текучеството на персонал и

влияе на задържането на младите служители в администрацията. В допълнение, слабото покритие на интернет затруднява развитието на електронното правителство и по този начин води до администрация, отворена в по-малка степен към потребителите на нейните услуги.

Административен и финансов капацитет на местно ниво

За изпълнението на Кохезионната политика на ЕС на територията на България функционират шест регионални съвети за развитие на ниво NUTS II, които съдействат за прилагането на тази политика на ниво район за планиране. Съветите се председателстват на ротационен принцип от един от областните управители. Заместник-председател е представител на общините. Членове на съвета са областните управители на областите, включени в съответния район за планиране, по един представител на общините от всяка област, включена в съответния район за планиране, определен от областния съвет за развитие, по един представител на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на финансите, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на икономиката, Министерството на труда и социалната политика и Министерството на транспорта и съобщенията, определени от съответните министри.

Регионалните съвети за развитие:

- обсъждат и съгласуват проектите на областните стратегии за развитие и проекта на Регионалния план за развитие;
- обсъждат и съгласуват мерките за включване в НОПРР;
- дават становище по годишните доклади и заключителния доклад;
- осъществяват взаимодействие с областните съвети за развитие и с централните органи на изпълнителната власт;
- се подпомагат от дирекции за техническо съдействие, координация и управление на регионални програми и планове.

Като част от подготовката за членство в ЕС в България бе постигнато съгласие и по отношение на необходимите дейности за изграждане на адекватен административен и финансов капацитет на местно ниво. В изпълнение на принципа на партньорство и на ангажиментите, поети с подписаното на 12 октомври 2005 г. Официално споразумение за сътрудничество между Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) и Министерския съвет, са определени три приоритетни области както следва:

„Развитие на децентрализацията в управлението и финансирането”, „Разширяване на обхвата и подобряване на състоянието и управлението на общинската собственост и инфраструктура” и „Подготовка на общините за членството на Република България в Европейския Съюз”.

2.2. Анализ на силните и слаби страни, възможностите и заплахите

Силни страни	Слаби страни
<p><u>Икономика</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Стабилна макроикономическа среда. • Сигурна банкова система, значително увеличение на кредитите. • Стабилен растеж на инвестициите. • Нарастващ принос на МСП в БВП. • Преобладаващ дял на частния сектор в икономиката. 	<p><u>Икономика</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Нисък БВП на човек от населението. • Недостатъчно ниво на ПЧИ. • Недостатъчно развитие на небанковото финансово посредничество. • Затруднен старт на МСП (липса на финансов ресурс, административни бариери и слабо развита система за подпомагане и насърчаване). • Остаряла технология и производствени техники. • Слабо използване на ИКТ от МСП и слабо развитие на електронната търговия. • Ниска енергийна ефективност на икономиката. • Висока ресурсна зависимост на индустриалното производство и нисък дял на добавената стойност в крайната продукция. • Ниско ниво на инвестициите в научноизследователска и развойна дейност. • Слабо участие на частния сектор в НИРД. • Ниска производителност на труда.
<p><u>Човешки ресурси и социални въпроси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Добро териториално покритие със социална инфраструктура. 	<p><u>Човешки ресурси и социални въпроси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Несъответствие на уменията и квалификацията на работната сила с качествените изисквания на пазара на труда. • Висока безработица, ниска икономическа активност. • Отрицателен прираст на населението. • Амортизация на материално техническата база и недостатъчно внедряване на ИКТ в учебните, здравните и социалните заведения. • Слаба промоция на здраве, превенция и рехабилитация. • Ниско качество на предоставените услуги в областта на образованието и здравеопазването. Недостатъчен достъп до здравни услуги. • Ниска степен на пригоденост на

	инфраструктурата на населените места към потребностите на хората с увреждания.
<p><u>Транспорт</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Висока степен на изграденост на транспортната инфраструктура. • Относително висока степен на принос на транспортния сектор по отношение на икономическия растеж. • Относително висока степен на съответствие на първичното транспортно законодателство с европейското транспортно законодателство. 	<p><u>Транспорт</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Лошо техническо състояние на транспортната инфраструктура, остарели транспортни схеми и технологии. • Небалансирано развитие на отделните видове транспорт в рамките на националната транспортна система • Относително затворена транспортна система с недостатъчни транспортни връзки със съседните страни. • Ниска конкурентоспособност на българските транспортни оператори на европейския пазар на транспортни услуги. • Ниско качество и сигурност на градския транспорт. • Ниска степен на спазване на принципа за екологично чист градски транспорт.
<p><u>Околна среда</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ниско общо ниво на замърсяване на водите и висока степен на изграденост на водоснабдителната инфраструктура. • Богато биоразнообразие. • Емисиите на вредни газове са в рамките на допустимост съгласно протокола от Киото. 	<p><u>Околна среда</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчна изграденост на инфраструктурата за събиране, третиране и отвеждане на отпадните води. • Недобре развити системи за управление на отпадъците и недостатъчни мерки за тяхното минимизиране, повторна употреба и оползотворяване. • Наличие на голям брой замърсени терени.
<p><u>Региони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Съхранена природна среда и богато културно-историческо наследство. • Сравнително добре балансирана мрежа от населени места. • Неголеми между-регионални различия в развитието на районите за планиране. 	<p><u>Региони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Съществени различия в развитието на областите и общините в рамките на районите за планиране. • Недостатъчна изграденост на регионалните и местни инфраструктурни мрежи. • Ниско качество на градската среда и селищната околна среда, благоустройството и физическата инфраструктура в градовете. • Неподдържан и амортизиран сграден фонд на образователните, здравните и културни институции. • Липса на широколентова инфраструктура и достъп до електронни услуги в икономически изостанали и слабо населени райони. • Амортизиран и неподдържан жилищен фонд в големите градове.
<p><u>Административен капацитет</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Прието е законодателство в областта на държавната администрация и са създадени 	<p><u>Административен капацитет</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчно съответствие на бюджетите на административните структури с техните

<p>структури за контрол на неговото изпълнение.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Определени са структурите за управление на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС на централно и регионално ниво. • Добро образователно ниво на служителите в държавната администрация. • Добър диалог на държавната администрация със социално-икономическите партньори. 	<p>стратегически цели.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Слаба ефективност на междуведомствената и вътрешноведомствената координация и комуникация. • Слаба мотивация и неконкурентно заплащане. • Ниска степен на изграденост на електронното правителство. • Недостиг на модерни управленски умения в администрацията.
<p>Земеделие и селски райони</p> <ul style="list-style-type: none"> • Благоприятни почвени и климатични условия за производство на разнообразни продукти. • Традиции в производството на редица селскостопански суровинни и преработени продукти с добър имидж на международните пазари. • Богата, разнообразна и съхранена природа в селските райони. 	<p>Земеделие и селски райони</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неблагоприятни демографски тенденции в значителна част от селските райони. • По-високо ниво на безработица от средното за страната. • Неизградена и амортизирана базисна инфраструктура – липса на канализация, третиране на отпадъците и на система за енергийно оползотворяване на отпадъците от селското и горско стопанства. • Ниска степен на специализация и производителност на земеделските стопанства. • Силно зависима от земеделието икономика в селските райони и липса на алтернативни (не-земеделски) източници на доход. • Неефективно и неустойчиво използване на природните ресурси: ерозия, замърсяване, изоставени земи.
<p>Рибарство и аквакултури</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ниско общо ниво на замърсяване на водните басейни. • Наличие на високо квалифицирани специалисти в областта на рибарството, ихтиологията и хидрологията. 	<p>Рибарство и аквакултури</p> <ul style="list-style-type: none"> • Остарял и амортизиран риболовен флот. • Слабо взаимодействие между първичния и преработвателния сектор. • Слабо развитие на производството на аквакултури.

<p>Възможности</p>	<p>Заплахи</p>
<p><u>Икономика</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на технологиите за производство на основата на устойчивия растеж на инвестициите. • Увеличаване на търговията с ЕС. • Нарастване на ефективността на МСП. • Намалване на енергоемкостта на икономиката, повишаване на енергийната ефективност и оползотворяване на потенциала на местните възобновяеми енергийни източници. • Изграждане на здрава връзка между бизнеса, науката и образованието и 	<p><u>Икономика</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Неспособност на предприятията да се справят със засилената външна конкуренция след присъединяването. • Предприятията да не въведат в срок европейските стандарти. • Неспособност на българските предприятия да се интегрират в глобалните бизнес мрежи • Недостатъчен капацитет на МСП за усвояване на фондовете от ЕС.

<p>неправителствения сектор.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Развитие на небанковия финансов сектор. • Повишаване на качеството и количеството на предоставяните на бизнеса информационни и консултантски услуги. • Увеличаване на дела на електроенергията, произведена от възобновяеми енергийни източници в брутното вътрешно потребление и намаляване зависимостта от внос на горива. 	
<p><u>Човешки ресурси и социални въпроси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Развитие на система за учене през целия живот. • Повишаване на квалификационното ниво на човешките ресурси. • Въвеждане на модерни информационни технологии в системите на образованието и здравеопазването. • Подобряване на мобилността и адаптивността на човешкия капитал. • Заздравяване на връзката между образованието и бизнеса. 	<p><u>Човешки ресурси и социални въпроси</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Риск от социално изключване на уязвимите групи. • Емиграция на млади и квалифицирани кадри. • Недостатъчно ниво на инвестиции в човешки капитал от страна на работодателите.
<p><u>Транспорт</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Местонахождението на страната – кръстопът на Общоевропейските транспортни коридори IV, VII, VIII, IX и X. • Интегриране в общия европейски пазар на транспортни услуги. • Наличие на висока степен на финансова подкрепа от ЕС за модернизирани и изграждане на транспортната инфраструктура след присъединяване на Република България към ЕС. • Наличие на възможности за финансова подкрепа за развитието на ефективен и екологично чист градски транспорт. • Увеличаване на транспортните потоци, преминаващи през страната. 	<p><u>Транспорт</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчен капацитет и лошо състояние на транспортната инфраструктура за обслужване на нарасналите транспортни потоци. • Заобикаляне на Република България от транзитните потоци. • Закъснение в изпълнението на приоритетни транспортни проекти.
<p><u>Околна среда</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобряване опазването на околната среда чрез прилагане на законодателството на ЕС. • Преструктуриране на собствеността във водния сектор. 	<p><u>Околна среда</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Потенциални нови разходи за бизнеса и публичния сектор за прилагане на екологичното законодателство. • Отрицателна обществена нагласа по отношение изграждането на съоръжения за третиране на отпадъци. • Непредвидени бедствия, породени от глобалните промени на климата.
<p><u>Региони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Европейско трансгранично, транснационално и транс-регионално сътрудничество. • Развитие и използване на ИКТ в прехода към информационно общество. • Използване ресурса на природното, историческото наследство и културата за 	<p><u>Региони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Забавяне процеса на децентрализация и развитие на местното управление. Голяма зависимост на общините от централното бюджетно финансиране. • Неразвито институционално партньорство и сътрудничество между общините. • Ограничен финансов и технически

устойчив растеж и развитие на регионите.	<p>капацитет на общините и други местни участници в развитието за усвояване на средства от СФ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Застаряване на населението и емиграция.
<p>Административен капацитет</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прилагане на добрите европейски практики в процесите на правене на политики и оценка на въздействието на политиките и законите. • Оптимизиране работата на административните структури. • Въвеждане на модерни практики за управление на човешките ресурси в държавната администрация. • Улесняване достъпа до административните услуги. • Развитие на публично-частното партньорство. 	<p>Административен капацитет</p> <ul style="list-style-type: none"> • Забавяне на икономическия растеж и негативно влияние върху бюджета за провеждане на административни реформи. • Липса на политическа подкрепа за включване на социално-икономическите партньори в процеса на правене на политики. • Ниско Интернет покритие и забавяне въвеждането на електронното правителство.
<p><u>Земеделие и селски райони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Разширен достъп на българските производители до пазара на ЕС. • Създаване на заетост извън земеделието. 	<p><u>Земеделие и селски райони</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Повишен конкурентен натиск върху вътрешния пазар. • Задълбочаване на разликите в развитието на градските и селските райони.
<p>Рибарство и аквакултури</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобряване състоянието на пристанищната инфраструктура. • Увеличаване на заетостта в производството на аквакултури и в преработката на рибни продукти. 	<p>Рибарство и аквакултури</p> <ul style="list-style-type: none"> • Засилване на конкурентния натиск на вътрешния пазар. • Негативни последици от природни бедствия.

2.3. Списък на значимите несъответствия в развитието на България спрямо ЕС

- Нисък БВП на глава от населението;
- Висока безработица, висока норма на дълготрайна безработица и ниска икономическа активност;
- Ниска производителност на труда;
- Несъответствие на образователното ниво и професионалните умения на работната сила на изискванията на търсенето;
- Използване на остарели технологии в производството и ниска степен на въвеждане на системи за управление на качеството и околната среда;

- Ниско ниво на инвестициите в ИКТ и слабо внедряване и разпространение на ИКТ приложения и услуги за икономически и социални нужди.
- Ниска иновационна активност на бизнеса;
- Неефективна връзка между бизнеса, образованието, науката и неправителствените организации;
- Висока енергийна интензивност на икономиката и нисък дял на електроенергията, произведена от възобновяеми енергийни източници в брутно вътрешно потребление;
- Лошо техническо състояние на транспортната инфраструктура;
- Значителни вътрешнорегионални различия в рамките на районите за планиране;
- Слаборазвита широколентова инфраструктура и труден достъп до публично предоставяни електронни услуги в икономически изостаналите и рядко населените региони;
- Ниска производителност в селското стопанство;
- Ограничена неселскостопански дейност в селските райони (причина за липсата на алтернативни източници на доход);
- Недобре развита мрежа за събиране и третиране на отпадъците;
- Недостатъчна изграденост на инфраструктурата за събиране, отвеждане и третиране на отпадните води;
- Амортизирана материално-техническа база на научноизследователските, учебните, здравните и социалните заведения;
- Ниска степен на социално включване на хората в неравностойно положение;
- Ниска степен на развитие на промоция, превенция и рехабилитация в здравната система;
- Слабо развитие на електронното правителство;
- Ниска ефективност на административното обслужване.

3. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

НСРР задава основните цели и приоритети за развитие, които ще бъдат подкрепени от структурните фондове в България за периода 2007-2013 г. При това следва специално да се отбележи, че НСРР представлява в синтезиран вид онази част от националната стратегия за развитие, която, на базата на извършена приоритизация и в съответствие със Стратегическите насоки на Общността, се съфинансира от средствата на ЕС за Кохезионна политика.

Документът се основава на обширен анализ, разработен за целите на НПП, включващ основните проблемни области на страната. Главната цел на НСРР е да представи политиката на България за преодоляване на изоставането ѝ от страните членки на ЕС и да подпомогне развиването на специфичния за страната потенциал. Ролята на структурните фондове в този процес, както и административните механизми за тяхното прилагане през програмния период също ще бъдат детайлно разгледани.

Документът е разработен в съответствие със Стратегическите насоки на Общността¹³ и се основава на принципите за постигане на устойчиво икономическо развитие, устойчиво развитие на околната среда и равнопоставеност. НСРР за периода 2007-2013 г. следва да формира основата за създаване на по-добри условия за устойчиво развитие на страната в средно срочен и дългосрочен план. Основната цел пред българската държава през този период е свързана с повишаването на доходите и жизнения стандарт на населението.

В края на 2005 г. позицията на България в усилията ѝ за достигане на стандартите на страните членки на ЕС в областта на макроикономическата стабилност изглеждат добри. Лихвените проценти, бюджетният дефицит и отношението на правителствения дълг към БВП достигнаха целите от Маастрихт, докато инфлацията все още се различава от тези изисквания. Ниските нива на доходите и стандарта на живот, високата безработица и търговският дефицит са основните проблеми пред България.

Визията, обединяваща усилията на държавата и социалните партньори за стратегическо развитие е, че **към 2013 г. България ще бъде страна със значително по-високо качество на живот, основано на устойчиво социално-икономическо развитие в процеса на цялостно интегриране в Европейския съюз.**

¹³ COM(2005) 299, публикувани на 15 юли 2005 г.

За да постигне визията си, България трябва да постигне две **стратегически средносрочни цели**:

- Достигане и поддържане на висок икономически растеж чрез динамична икономика на знанието в съответствие с принципите на устойчивото развитие.
- Повишаване на потенциала на човешкия капитал и достигане на равнища на заетостта, доходите и социалната интеграция, осигуряващи по-високо качество на живот.

Първата цел е насочена към намаляване на изоставането на България от ЕС по отношение на средните стойности на БВП на глава от населението. Инвестициите в развиване на икономика, основана на знанието, ще повишат капацитета едновременно за разработване и внедряване на нови технологии. Политиката на страната набляга на модернизацията и реструктурирането на икономиката и на базисната инфраструктура като ключов фактор за устойчиво развитие. Стратегията се фокусира върху необходимостта от инвестиции в образованието, обучението, увеличение на разработването и трансфера на нови технологии (включително такива насочени към опазване на околната среда), и върху изграждането на връзка между научните, образователни и бизнес организации. Иновативните дейности са значим фактор за подобряване на конкурентоспособността на страната на международните пазари на стоки, услуги и капитали и за подобряване на околната среда в страната.

Втората цел е насочена към постигането на по-високо конкурентна работна сила, ниско равнище на безработица, повишаващо се качество на живот и социално включване на хора с увреждания, малцинствени и уязвими групи. Политиката на страната ще бъде ориентирана към осигуряване на приспособеност и мобилност на човешките ресурси.

Основните области на интервенция за постигане на визията и стратегическите цели на НСРР за периода 2007-2013 г. са концентрирани в следните **стратегически приоритети**:

- Повишаване на конкурентоспособността на българската икономика;
- Развитие на човешките ресурси и подобряване на социалната инфраструктура;
- Подобряване и развитие на базисната инфраструктура;
- Устойчиво и балансирано регионално развитие;
- Модернизация на държавната администрация и по-добро обслужване.

Прилагането на интервенциите, целящи изпълнението на стратегическите приоритети на НСРР за периода 2007-2013 г., ще бъде съсредоточено в следните **тематични области**:

- Предприятия и бизнес среда;
- Транспорт;
- Околна среда;
- Човешки ресурси;
- Регионално развитие;
- Държавна администрация.
- Земеделие и развитие на селските райони;
- Рибарство и аквакултури.

Интервенциите в последните две области по-горе ще бъдат осъществени с финансовото подпомагане от страна на ЕСФРСР и ЕРФ. Тези интервенции са структурирани в два **Национални стратегически плана** и съответни **Програми**:

1. Национален стратегически план за развитие на селските райони (НСПРСР) и Програма за развитие на селските райони;
2. Национален стратегически план за рибарство и аквакултури (НСПРА) и Оперативна програма за рибарство и аквакултури.

Стратегическите цели на НСПРСР и НСПРА съответстват и допълват стратегическите цели на НСРР за периода 2007-2013г. Изпълнението на стратегиите на гореспоменатите стратегически планове ще допринесе за изпълнението и на целите, поставени в НСРР.

3.2. Области на стратегически интервенции

Тази част от Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г. представя стратегията по области, в които ще бъдат съсредоточени средствата от структурните фондове.

3.2.1. Развитие на конкурентоспособни предприятия и подобряване на бизнес средата

През последните 15 години България постигна значителен напредък в полагането на основите на пазарната икономика. Страната е призната за функционираща пазарна икономика в мониторинговия доклад за готовността на България за членство в ЕС през 2001г. Към 31.12.2005г. 89.25% от държавните активи са приватизирани. Въвеждането на валутен борд през 1997г. гарантира икономическата стабилност. Благоприятното развитие на основните макроикономически показатели осигурява предпоставките за устойчив икономически растеж.

Съществуват няколко причини за по-ниската конкурентоспособност на икономиката като една от най-съществените е относително неблагоприятната структура на разходите и недоразвитият потенциал в областта на иновациите. Това е породено от ниското ниво на инвестиции в НИРД, употребата на остаряло научно-технологично оборудване, липсата на нови технологии, относително голямата продължителност на пренос на научния продукт до пазарната среда и ниското ниво на усвояване на нови научни продукти.

През преходния период малките и средни предприятия¹⁴ постепенно се утвърдиха като важен фактор в българската икономика, обхващайки 99.2% от всички предприятия в страната, осигурявайки 79% от заетостта и създавайки 61.1% от добавената стойност в икономиката. Отчитайки високия потенциал за развитие на малките и средни предприятия и техния принос за намаляване на безработицата, България ще се концентрира върху укрепване на тяхната конкурентоспособност на международните пазари и развитие на икономика на знанието в съответствие с Лисабонската стратегия. Това ще бъде постигнато посредством ускоряването на въвеждането на нови

¹⁴ В документа се разглеждат предприятията от нефинансовия сектор

технологии в производството и услугите, стимулиране на иновационната активност, развитие на предприемачеството, създаване на благоприятна бизнес среда, укрепване на връзката наука-бизнес, развитие на нова и подобряване на вече съществуваща научно изследователската инфраструктура, укрепване на капацитета на участниците в иновационната система и стимулиране на бърз технологичен трансфер.

Подкрепата за малките и средни предприятия ще бъде придружена с целенасочено изграждане на ефективна иновационна система. Тя ще подпомага връзките между бизнеса, образованието, науката, администрацията и неправителствения сектор, допринасяйки за по-ускорено трансформиране на научните постижения в нови продукти и услуги. Задълбочаването на координацията и взаимодействието между бизнеса и науката ще подобри иновационната дейност на предприятията.

Създаването на благоприятна среда за привличането на преки чуждестранни инвестиции също ще е сред приоритетните направления в стратегията на НСРР. ПЧИ осигуряват по-пряка връзка с международните пазари и са гаранция за модернизацията на производствената и управленската дейност на предприятията.

Енергийната ефективност е една от основните предпоставки за повишаване на конкурентоспособността на българските предприятия и намаляване на високата ресурсна зависимост на икономиката, която също ще намери място в стратегията на НСРР. Усилията по линия на структурните фондове ще бъдат насочени към малките и средни предприятия, тъй като те разполагат с ограничени собствени средства за финансиране на мерки за енергийна ефективност.

3.2.1.1. Повишаване на конкурентоспособността на МСП

Присъединяването към Общия европейски пазар е както благоприятна възможност така и предизвикателство за малките и средни предприятия, които разполагат с ограничени ресурси за адаптиране към новите пазарни условия.

За постигане на максимална ефективност и повишаване на конкурентоспособността на МСП, въвеждането на нови технологии трябва да бъде придружено от постигане на съответствие със задължителните изисквания на Общия европейски пазар. Специално внимание ще бъде обърнато на въвеждането на информационни и комуникационни технологии като основен двигател на икономическия растеж. В резултат, нарасналите инвестиции ще доведат до по-висока производителност на труда и капитала и по-

висока добавена стойност на произведената продукция. Това ще гарантира адаптивността на малките и средни предприятия в силно конкурентна икономическа среда.

Знанието, акумулирано посредством инвестиции в НИРД, иновации и образование е основен двигател на дългосрочния икономически растеж. Стратегията на НСРР, в съответствие с Интегрираните насоки за растеж и заетост (2005-2008), има за цел да увеличи инвестициите в НИРД, както и да укрепи капацитета на страната в тази област, в която България значително изостава в сравнение с ЕС-25. От една страна, стратегията ще допринесе за създаването на нови пазарни ниши, както и на нови производствени процеси, които ще бъдат използвани от фирмите. От друга страна действията имат за цел да увеличат капацитета на страната за акумулиране и усвояване на нови знания и технологии.

Малките и средни предприятия играят решаваща роля в развитите икономики като важен източник на иновативни идеи и основен канал за трансформация на технологичните нововъведения, създадени от научните звена. Ролята на им в трансфера на нови технологии в България е ограничена в резултат на високия риск, който е свързан с въвеждането на иновативни продукти на пазара. Целта на стратегията на НСРР е да допринесе за постигането на целите на Лисабонската стратегия, като от една страна постепенно да се разшири делът на предприятията иноватори, подпомагайки започването на дейност на технологични фирми. От друга страна документа включва интегрирани схеми за стимулиране на разработването на нови продукти, нови производствени и управленски технологии и въвеждането им на пазара от МСП с иновативен потенциал.

Директната подкрепа за МСП ще бъде придружена с развитието на алтернативни инструменти за финансиране. Дейностите ще бъдат концентрирани върху създаването и разширяването на дейността на съществуващи гаранционни фондове, фондове за рисков капитал и фондове за микрокредитиране. Те ще адресират проблема със слабата активност на банковия сектор по отношение на финансирането на иновационни дейности.

Крайната цел на дейностите, предвидени от стратегията на НСРР ще бъде повишаване на конкурентоспособността на българските предприятия на международните пазари като се стимулира експортната ориентация на тяхното производство. Тъй като България

е малка отворена икономика, увеличаването на приходите от износ е от решаващо значение за поддържане на устойчив икономически растеж. В тази връзка стратегията на НСРР предвижда целенасочена подкрепа за популяризиране на износа на страната.

3.2.1.2. Намаляване на енергийната интензивност на българската икономика

Стратегията на НСРР предвижда целенасочени действия за намаляване на енергийната интензивност на българската икономика като важен елемент от националната конкурентноспособност. В съзвучие с решенията от Гьотеборг и Зелената книга на ЕК за сигурна, конкурентна и устойчива енергия за Европа, нашите действия ще бъдат ориентирани към подобряване на енергийната ефективност на МСП, както и към използване на възможностите за разработване и внедряване на иновативни технологии за енергийна ефективност и оползотворяване на възобновяеми енергийни източници. Тези инвестиции са от важно значение за намаляване на постоянните разходи на предприятията в дългосрочен план, както и на високата зависимост от вноса на енергийни ресурси. В тази връзка ще е необходимо подпомагането на дейности като извършването на енергийна оценка на нуждите на предприятието, разработване и въвеждане на необходимите енергоспестяващи технологии и оборудване, изграждане на енергоспестяващи производствени линии, подновяване на оборудването и топло- и хидроизолация на помещенията и въвеждането на възобновяеми енергийни източници за собствени нужди на предприятията.

Целенасочени действия са необходими и за изпълнение на ангажимента на България за достигане на 11% дял на електроенергията, произведена от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електроенергия до 2010г., във връзка с Директива 77/2001 за насърчаване производството на електроенергия от ВЕИ във вътрешния пазар на електроенергия. За достигане на тази индикативна цел е необходимо електропроизводството от ВЕИ да нарасне до 461 TWh през 2010г.

3.2.1.3. Стимулиране на иновационната дейност чрез укрепване на връзките между бизнес, наука и образование

По-тясното взаимодействие между различните участници в иновационната система има за цел да се обединят ограничените ресурси, както и да се ускори трансфера на научните постижения до пазарно ориентирани продукти. Целта на стратегията на НСРР в тази област ще бъде да се стимулира иновационната активност на българските

предприятия чрез изграждане на здрави връзки между търсенето и предлагането на иновационния пазар.

Въпреки че изследователската дейност в страната е силно ограничена, съществува потенциал за нейното развитие. Все още страната разполага със съхранени и международно признати институти в много области на естествените науки¹⁵. Стратегията на НСРР ще се концентрира върху изграждането на про-иновативна инфраструктура (различни видове посредници - инкубатори, технологични центрове, научно-технологични паркове, центрове за трансфер на знание към предприятията и спин-оф организации към университетите) които ще подобрят сътрудничеството между научните институти и университети и предприятията и ще гарантират изграждането на ефективен иновационен потенциал. Очакваните резултати са от една страна укрепване на връзките между научната сфера и икономиката, и от друга страна повишаване на информираността за възможностите за иновационно развитие на предприятията.

Стратегията на НСРР ще насочи усилията си също така към укрепване на сътрудничеството между бизнеса и развитието на публично-частното партньорство чрез създаване на бизнес мрежи и подпомагане на инициативи за създаване на клъстерни производства. Целта е засиленото взаимодействие между големите предприятия, МСП и хоризонталните научноизследователски организации и университетите да резултира в по-добро управление, нарастване на иновационната активност и подобряване на квалификацията на работната сила за МСП. Това в крайна сметка ще доведе до повишаване на конкурентоспособността им и експортната ориентация на производството.

3.2.1.4. Подобряване на бизнес средата

Създаването на благоприятна среда за развитие на бизнеса също ще е сред основните насоки на действие на НСРР. Това ще включва както осигуряването на по-модерно, ефективно и прозрачно административно обслужване, така и укрепването на капацитета на неправителствените организации за подпомагане на предприятията.

¹⁵ Естествени науки, машиностроене, аграрни науки, медицински науки, социални и хуманитарни науки.

Важен елемент от създаването на благоприятни условия за развитието на жизнеспособни предприятия е укрепването на капацитета на неправителствените организации като активен посредник между бизнеса и държавата. В тази връзка усилията на страната ще бъдат насочени към разработване на ефективни „координационни механизми“ между държавните институции и социално-икономическите партньори за прилагане на принципите на добро управление при вземането на решения и включително и във връзка с усвояването на средствата от ЕС.

Неправителствените организации трябва да бъдат подкрепени в усилията си да сътрудничат ефективно с предприятията и да предоставят качествени услуги, необходими за подобряване на тяхната конкурентоспособност. В тази връзка дейностите ще бъдат приоритетно насочени към подобряване на достъпа на МСП до качествени консултантски услуги като група в най-неблагоприятно положение към настоящия момент. За тази цел се предвижда разработването и разпространението чрез организации предоставящи консултантски и информационни услуги за малките и средни предприятия на стандартен пакет базови консултантски услуги. Целта на тази дейност ще бъде да се запълнят съществуващите дефицити в предлагането на консултантски услуги за МСП и да се осигурят условия за реална конкуренция и подобрена бизнес среда.

В сравнение със страните-членки на ЕС, в България сътрудничеството между представителите на сектора, предоставящ информационни и консултантски услуги за бизнеса, е много слабо, което води до неефективно използване на наличните ресурси. Също така налице е и слабо представителство на повечето НПО в малките градове и лошо качество на предоставяните за тях услуги. В тази връзка е необходимо усилията да бъдат насочени към свързване в мрежи на съществуващите НПО, повишаване на капацитета им за подпомагане на бизнеса в по-малките градове и разнообразяване на предлаганите консултантски услуги.

3.2.1.5. Стимулиране на инвестиционната активност и привличане на ПЧИ

Инвестициите са ефективен инструмент за подържане на устойчив икономически растеж, създаване на заетост и нарастваща производителност. В тази връзка популяризирането на България като привлекателна инвестиционна дестинация ще спомогне за привличане на повече инвестиции, главно в отрасли с висока производителност. Развитието на индустриални и бизнес зони е сред основните

инструменти за подобряване на инвестиционната активност. Целенасочените действия както за изграждане на прилежаща инфраструктура, така и за разработването на стратегии за развитие и бизнес планове за индустриалните и бизнес зоните, ще осигури необходимите условия за стимулиране на инвеститорската дейност.

3.2.2 Развитие на човешките ресурси

Подобряването на качеството и конкурентоспособността на човешките ресурси е в основата на устойчивия растеж и по-високата конкурентоспособност на икономиката. Основните цели и области на интервенции по отношение на човешките ресурси са изведени въз основата на задълбочен анализ на пазара на труда и наличието на значими социални въпроси.

Българската страна счита, че основната цел на развитието на човешките ресурси е да се подобри качеството на човешкия капитал, както и да се постигне по-висок жизнен стандарт, чрез по-добра заетост и въвеждане на концепцията за учене през целия живот. Целта е да се осигури ефикасно и адекватно, на пазарните изисквания, образование, по-добро здравеопазване, засилване на социалната интеграция на уязвимите групи и хората с увреждания и тяхната реализация на пазара на труда.

Политиката в областта на човешките ресурси ще се фокусира върху следните ключови тематични области:

- Увеличаване на заетостта и създаване на повече и по-добри работни места;
- Подобряване на качеството на образованието и насърчаване на научните изследвания и иновациите;
- Засилване на социалната интеграция и осигуряване на равни възможности;
- Осигуряване на по-добри здравни услуги за гражданите;

Политиката за повишаване на потенциала на човешките ресурси ще бъде прилагана чрез изграждане на условия за успешно партньорство със заинтересованите групи.

3.2.2.1. Подобряване на заетостта и създаване на повече и по-добри работни места

Качеството на предлаганите работни места и конкурентоспособността на работната сила са двата основни фактора, които определят бъдещата политика на държавата в областта на пазара на труда. Политиката в тази област ще бъде насочена към създаване

на повече и по-добри работни места, увеличаване адаптивността, мобилността и конкурентоспособността на работната сила. Безработицата ще бъде атакувана чрез подобряване качествените характеристики на работната сила.

Политиката в областта на човешките ресурси е насочена към увеличаването на **участието на пазара на труда и достъпа до работни места**. Предвижданите дейности включват привличане на повече хора на пазара на труда, като се осигурят възможности за придобиване на нови знания и умения, разработване на механизми за съчетаване на личния с професионалния живот, подкрепа за самонаемане и стартиране на собствен бизнес и достъп до разнообразни и гъвкави форми на заетост.

Чрез насърчаване на ученето през целия живот се цели повишаването на пригодността за заетост, възможностите за кариерно развитие, подобряване на социалното включване и жизнения стандарт на хората. Ще се насърчава въвеждането на иновативни методи и подходи в образованието и обучението и използването на съвременни информационни и комуникационни технологии.

Политиката в областта на човешките ресурси, също така е насочена към подобряване на **мобилността на работната сила**. Ще бъде стимулирана териториалната мобилност, като се насърчават работодателите да наемат хора от други региони. Ще се осигурят възможности за намиране на работа в други териториални области. Хората ще бъдат подпомагани да намират подходяща за тяхната квалификация работа. За това ще допринесат ученето през целия живот, и професионалното обучение. Те от своя страна са фактор за постигане на по-ефективна работна сила и по-добри възможности за намиране на работа.

Специално внимание ще се отделя за осигуряването на **подходящи условия за работа**. То ще се постига чрез подобряване на управленските способности, спазване на условията за безопасна работа и стриктен контрол от страна на отговорните институции.

3.2.2.2. Подобряване на образованието и насърчаване на научните изследвания и иновациите

Стратегията цели да увеличи отвореността на образованието към нуждите на обществото и **пазарните изисквания**. Предвижда се развитието и поддържането на диалога между бизнеса и образователните институции, така че да отговори на потребностите и на двете страни. Създаването на центрове за кариера ще подпомага

процеса на изграждане връзката между завършилите различни квалификационни равнища и пазара на труда.

Специално внимание се отделя на подобряване достъпа до образование на **уязвимите групи** и малцинствата (например изолирани ромски общности). Остарелият сграден фонд и материално-техническа база на училищата ще бъдат модернизирани. За да се осигури качество на образованието, ще се повиши навлизането на **информационните технологии в учебния процес**.

Що се отнася до университетското образование, усилията на страната ще бъдат насочени към активно участие в Болонския процес, осигуряващ мобилността на студентите и участието им в зоната на европейското висше образование, гарантиращ академично и професионално признаване. В съответствие с желанието на страната да изгради икономика базирана на знанието, ще бъде модернизирана системата за дистанционно обучение, ще се използват ИТ и е-образованието.

Подобавашо внимание се отделя на развитието на **иновациите и научните изследвания**. Ще бъдат предприети конкретни мерки за изграждане и развитие на иновативния потенциал в изследователските центрове и университетите. Ще бъде модернизирана наличната техническа и информационна инфраструктура, която не е подходяща за провеждане на съвременни научни изследвания, ще се подпомага въвеждането на съвременни образователни методи и технологии, както и развитието на технологичния трансфер във висшето образование.

3.2.2.3. Засилване на социалната интеграция и осигуряване на равни възможности

С цел постигането на устойчиво социално развитие ще бъдат предприети действия за засилване на социалната интеграция на хората в неравностойно положение, обезпечаване на равни възможности и спазване на равенството между половете във всички социално-икономически аспекти.

Политиката е ориентирана към осигуряване на **подходяща социална инфраструктура** за нуждите на хората с увреждания. Особено внимание се отделя на **подобряването на социалните услуги**, чрез усъвършенстване на системите и механизмите за тяхното предоставяне и стимулиране развитието на социалната икономика. Ще бъдат предприети действия за гарантиране на **достъп до пазара на труда, образование и**

здравеопазване на етническите малцинствени групи (например изолирани ромски общности), уязвимите и рискови групи. Като част от дейностите на електронното правителство се предвиждат и интервенции, насочени към т.нар. „цифрово приобщаване” или улесняване на достъп до Интернет и публични електронни услуги на хора със специални нужди (възрастни и инвалиди).

Подкрепата на социалната интеграция и равните възможности ще бъде осигурена чрез подобряване на достъпа до социални, образователни и здравни услуги.

3.2.2.4. Осигуряване на по-добри здравни услуги за гражданите

Предвидени са редица инициативи, които да адресират съществуващите проблеми в областта на здравеопазването. Ще бъде подобрен **достъпа до здравни услуги**, чрез обновяване на здравните заведения и модернизирани на медицинската техника. Инвестициите, които ще се осъществят, за подновяване на оборудването ще доведат до подобряване на **качеството на предлаганите здравни услуги**.

Освен това ще бъде разширен обхвата на **предлаганите здравни услуги**. Особено внимание ще бъде отделено не само на лечението, а и на превантивните дейности, рехабилитацията и здравните информационни кампании.

Специални мерки са предвидени за разширяване разнообразието на услугите за уязвимите групи. Стратегията предвижда подобряване на условията и качеството на обслужване в здравните институции за хората със специални потребности. Допълнителни дейности са предвидени за повишаване здравната култура на цялото население, а също и за осъществяване на превантивни здравни кампании.

Модерното здравеопазване изисква въвеждането на информационни технологии и най-нови лечебни методи. Предвижданите дейности включват въвеждането на **е-здравеопазване** за гражданите.

3.2.3. Развитие на транспортната инфраструктура

Основните стратегически насоки в политиката на правителството са насочени към устойчиво развитие на пътната и железопътна инфраструктура от национално, европейско и трансгранично значение, подобряване на корабоплаването по река Дунав и Черно море, интегриране на националната транспортна мрежа на страната в транспортната система на ЕС, постигане на баланс и развитие на връзки между

отделните видове транспорт. Изпълнението на тези цели е задължително условие за постигане на устойчив и балансиран дългосрочен икономически растеж. Изграждането на Европейските транспортни коридори, които преминават през територията на страната ще допринесе за европейския облик на България и повишаването на пътничко-и товаро-потока.

Развитието на екологично-чиста транспортна инфраструктура в градовете и обходни пътища е от изключително важно значение за подобряването на екологичното равновесие в градовете и качеството на живот.

3.2.3.1. Обновяване и развитие на републиканската пътна мрежа

Голяма част от изградената пътна мрежа не се поддържа в добро състояние¹⁶. За развитието и модернизирването на пътната инфраструктура, страната следва да фокусира своите усилия към строителство, рехабилитация и модернизация на автомагистралните пътища и пътища от I и II клас. Политиката в сектора е насочена към изграждането на транс-европейските транспортни коридори и достигането на изискванията на ЕС за строителство и безопасност на пътищата. Това ще подобри качеството на националната транспортна инфраструктура и ще доведе до увеличаване на транспортните потоци през страната. В резултат на това ще се подобрят връзките между българските и чуждестранните компании, което благоприятства нарастването на частните инвестиции и подпомага установяването на известни чужди компании в страната, същевременно водейки до нарастване на ПЧИ, по-висок икономически растеж и заетост.

3.2.3.2. Обновяване и развитие на железопътната мрежа

Въпреки че плътността на железопътната инфраструктура в страната е висока, качеството на железопътната инфраструктура и скоростта на движение следва да бъдат значително подобрени¹⁷. Стремелът към пълното интегриране на железопътната мрежа на България в железопътната система на ЕС се обуславя от необходимостта и

¹⁶ Към края на 2003 г., повече от 60% от републиканската пътна мрежа имат нужда от реконструкция, основен или периодичен ремонт.

¹⁷ Дължината на железопътната мрежа на страната възлиза на 4316 км., като плътността на железопътната система е относително висока в сравнение със страните от Източна Европа. Също така, повече от 50% от републиканската железопътна мрежа не е ремонтирана през последните 10 години, а 80% от локомотивите и 70% от пътническите вагони в железопътния транспорт са в употреба повече от 20 години.

политиката в сектора за развитие на високоскоростна железопътна мрежа в страната. Подобряването на железопътните връзки със съседните страни ще подобри трафика, търговията и сътрудничеството в целия регион. За да бъде достигната поставената цел, през програмния период 2007-2013г. България се ангажира със строителството на нови, както и модернизирането на съществуващите железопътни линии свързващи територията на страната със съседните страни.

3.2.3.3. Подобряване на капацитета на летищната инфраструктура

През последните години въздушният транспорт придобива все по-голямо значение за икономиката на страната. От една страна постепенно се увеличава относителният му дял в пътническата превозна дейност на националната транспортна система, а от друга – допринася за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика, особено по отношение на развитието на туризма. Настоящото състояние на летищната инфраструктура не е задоволително като съществуващия капацитет не е в състояние да поеме очакваното увеличение на трафика. Необходимо е да се подобри и модернизира летищната инфраструктура с ключово значение за страната, което ще помогне за по-добрата пригоденост на въздушната инфраструктура в страната към очаквания ръст на пътничко-потока използващ този вид транспорт.

3.2.3.4. Подобряване на навигацията и безопасността на морското и речно корабоплаване

Стратегическата част на НСРР 2007-2013г. предвижда подобрения и в областта на морското и речно корабоплаване. Основния речен път от национално значение, река Дунав, която е част от коридор VII на Транс-европейската транспортна мрежа, е важен търговски път свързващ страната с Централна Европа. Значителна част от речните и морски пристанища имат незадоволителни технически параметри и тяхното цялостно състояние не отговаря на изискванията за осъществяване на търговски обмен.

3.2.3.5. Развитие на комбиниран и мулти-модален транспорт

Развитието на ефективен комбиниран и мулти-модален транспорт ще бъде насърчавано през програмния период 2007-2013г. На този етап различните видове транспорт са небалансирано развити. Това ще допринесе за по-доброто опазване на околната среда на територията на страната. Подобряването на техническите, технологичните и експлоатационни параметри на терминалите и инфраструктурата за комбинирани

превози, изграждането на товарни селища са някои от основните предвидени дейности за развитието на мулти-модалния и комбиниран транспорт.

3.2.3.6. Развитие на екологично-чиста транспортна инфраструктура в градовете

Подобряването на качеството на живота и състоянието на околната среда в най-големите населени места е приоритетна задача на НСРР през следващия програмен период. Основните интервенции ще бъдат съсредоточени към достигане до по-ефективен и по-бърз градски транспорт, като приоритетно ще бъде въвеждането на транспорт, незамърсяващ околната среда в градовете и изграждане на обходни пътища в големите градове. В допълнение, модернизацията на транспортните системи в градовете ще има значителен и устойчив принос за развитието на градските райони.

3.2.4. Развитие на екологичната инфраструктура и опазване на околната среда

Последователното прилагане на изискванията на политиката в сектор „околна среда”, както и процесите на реструктуриране и модернизация на икономиката, допринасят за намаляване на отрицателното въздействие върху околната среда. В сравнение със страните-членки на ЕС, България продължава да е страна с недостатъчно развита екологична инфраструктура. Това ограничава способността на страната да посрещне предизвикателствата пред конкурентноспособността на икономиката след присъединяването към ЕС. В допълнение, съществуващата инфраструктура за опазване на околната среда често не отговаря на съвременните стандарти и нормативни изисквания в тази област. Тези обстоятелства допринасят и за намаляване способността на страната да привлича външни инвестиции в икономиката, което влияе отрицателно върху нейното общо развитие и върху качеството на живот на населението. Целите са насочени към разрешаването на основните въпроси по отношение на инфраструктурата за околна среда и покриват необходимостта от подобряване на канализационните и водоснабдителните системи, системите за управление на отпадъците, както и опазване на биологичното разнообразие и защитата на природата. Успешното решаване тези екологичните въпроси ще допринесе за общото устойчиво развитие на страната и за постигане на по - висок жизнен стандарт на населението. Дейностите за подобряване, запазване и възстановяване на естествената околна среда и за развитие на екологичната инфраструктура в България ще бъдат изпълнявани в тясна координация с инициативите

за регионално развитие и за развитие на селските райони, които ще бъдат провеждани през периода 2007-2013 г.

Важна предпоставка за добро управление на националната политика за опазване на околната среда е наличието на всеобхватни и систематизирани информационни системи и системи за наблюдение на компонентите и направленията в сектор “околна среда”. Изграждането им ще допринесе за по-доброто и навременно информиране на населението, както и за коректното и навременно изпълнение на изискванията, свързани с мониторинга и докладването пред съответните структури на Европейския съюз, съгласно директивите на ЕС за различните компоненти и фактори за въздействие върху околната среда. В тази връзка се предвижда доизграждане и модернизация на структурите на информационните системи и доизграждане на подсистемите за наблюдение и контрол на отделни компоненти на околната среда по отношение на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух, качеството на водите, наблюдение на радиационния фон, мониторинг на дейността на МСП в отделни икономически сектори и други.

3.2.4.1. Развитие на канализационните мрежи, инфраструктурата за пречистване на отпадните води и подобряване на водоснабдителните мрежи

Значителна част от екологичните проблеми в страната са породени от липсата на достатъчно добре развити канализационни системи¹⁸ и сравнително амортизираните водоснабдителните системи. Понастоящем неефективността на съществуващата водоснабдителна система предизвиква значителни загуби на вода¹⁹. Разрешаването на тези въпроси ще подобри състоянието на водите в страната от една страна и ще допринесе за повишаване на качеството на живот на населението от друга страна. Не на последно място развитието на адекватна водоснабдителна инфраструктура, както и изграждането и модернизацията канализационните системи, включително пречиствателните станции за отпадни води и е предпоставка за устойчивото развитие на общините в България.

¹⁸ През 2004 21.6% от населението в страната е подложено на ограничения във водоснабдяването; в най-тежко засегнатия Северозападен планов район този дял достига 45.5%. Делът на населението, обхванато от канализационна инфраструктура, е 69.2%, а покритието на ГПСОВ 40,5 %.

¹⁹ През 2004 средните вътрешни загуби при водопренасяне са приблизително 61,6%, като за земеделските иригационни системи този процент е 62%. Делът на водни загуби в някои общини с остарели водоснабдителни системи достига ниво от 80% и повече.

3.2.4.2. Изграждане на интегрирани системи за управление на отпадъците

Едно от основните предизвикателства пред политиката за опазване на околната среда е свързано с управлението на отпадъците в страната. Постигането на добри резултати при управление на отпадъците е свързано със спазването на определената йерархия, която е предотвратяване образуването на отпадъци, оползотворяване на отпадъците чрез повторна употреба или рециклиране и обезвреждане на отпадъци, чрез депониране или изгаряне, в случай че няма друго подходящо решение. Генерирането на отпадъци от бита и строителството и тяхното третиране е въпрос, който застрашава качеството на околната среда в населените места и представлява значим риск за околната среда и човешкото здраве. Настоящите нива на образуване на отпадъци са високи и насърчаването на интегрираното управление на отпадъците и набелязването на конкретни стъпки, насочени към спазване на йерархията за управление на отпадъците ще допринесе за създаване на устойчива политика по управлението им. Вследствие на това, предвидените бъдещи стъпки включват мерки за изграждане и модернизиране на съоръжения за третиране на отпадъци, закриване и рекултивиране на съществуващи депа за битови отпадъци, както и въвеждане на системи за сортиране, рециклиране и компостиране, с цел минимизирането на отпадъците, депонирани в депата.

3.2.4.3. Закриване и рекултивация на съществуващи депа за битови отпадъци

Значителна част от съществуващите в страната депа за битови отпадъци¹⁹ не отговарят на изискванията на националното и европейското законодателство. Предвид потенциалния риск от тях, от първостепенна важност е те да бъдат рехабилитирани, с цел обезпечаване на бъдещата им експлоатация или да бъдат закрити и изградени съответни нови съоръжения. Чрез Програмата за прилагане на директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъците съществуващите депа за битови отпадъци са предвидени за затваряне и последваща рекултивация, с оглед възстановяване и опазване на околната среда.

3.2.4.4. Опазване на биологичното разнообразие

Опазването на биологичното разнообразие е друга област, в която се предвиждат интервенции с подкрепата на структурните фондове на ЕС. Това е особено важно за

¹⁹ Понастоящем старите депа за битови отпадъци в страната са 55.

България поради големия брой ендемични видове и разнообразни хабитати в страната²⁰. Ще бъде предприет комплекс от дейности по отношение на определени категории защитени територии и тези, включени в националната екологична мрежа “Натура 2000”, при което ще се подкрепя тяхното устойчиво управление, инвестиции с цел подобряване на съществуващите хабитати, изследване и наблюдение развитието на видовете. В допълнение опазването на биологичното разнообразие ще бъде приоритетен хоризонтален въпрос, третиран от всички структурни интервенции през периода 2007-2013 г. като тези за развитие на селските райони, подкрепа за туристически инициативи и др.

3.2.5. Постигане на устойчиво и балансирано регионално развитие

Националната стратегия за регионално развитие 2005-2015г. определя целите и приоритетите на регионалното развитие на страната. Основната цел е постигането на устойчиво и балансирано развитие на регионите на България. С оглед постигането на тази цел следва да бъдат използвани ефективно местните, специфични фактори на растеж. Всички региони на страната трябва да бъдат включени в процеса на нарастване на доходите и производството, чрез развитие на техния потенциал за растеж. Ето защо инвестиционната подкрепа за различните райони ще зависи от степента на икономическото им развитие и специфичните проблеми, пред които те са изправени.

Политиката за постигането на устойчиво регионално развитие има хоризонтален характер и следва да бъде разглеждана като допълваща политиките изпълнявани на секторно ниво.

В този смисъл, стратегията дефинира няколко приоритетни области, които следва да бъдат взети под внимание, за да се осигурят връзки и синергия с политиките провеждани на секторно ниво:

3.2.5.1. Развитие и подобряване на регионалната инфраструктура

Този приоритет е фокусиран върху подкрепата за развитието и подобряването на инфраструктурата, регионалните и местни транспортни и комуникационни връзки като предпоставка и необходимо условие за ускоряване на развитието на регионите и

²⁰ Биологичното разнообразие на българската флора и фауна обхваща приблизително 3 600 висши растения, повече от 3 660 низши растения, 3 500 гъби, 709 лишея, 700 гръбначни, повече от 400 вида птици, 94 бозайници, близо 27 000 безгръбначни. Ендемичните видове съставят 5% от растенията, 8.8% от безгръбначните, с изключение на насекомите, 4.3% насекомите.

повишаване на тяхната привлекателност за инвеститорите. Регионалната и местна инфраструктура е важен фактор за промоцията на бизнеса и икономическото сближаване. От друга страна, специфичните цели на регионалната политика допълват и разширяват предприетите в рамките на другите национални политики действия, в т.ч. в областта на образованието, социалните и здравните услуги, при отчитане на местните специфики и потребности. Доброто здраве на населението е важен национален приоритет. Ще бъдат предприети действия, свързани с подобряването на социалната инфраструктура - образователна и здравна, както и на достъпността на гражданите до социални услуги като предпоставка за подобряване на средата за живот и работа в българските градове и региони. В допълнение ще бъдат положени усилия и за развитие на ширококоловата инфраструктура за достъп до публични електронни услуги, като основополагащ фактор за развитието на икономиката на знанието.

3.2.5.2. Повишаване на привлекателността на регионите и качеството на живот в тях чрез използване на потенциала на културното наследство

Инвестициите в човешки капитал, социално сближаване и запазване на природното и културно наследство в регионите ще допринесат за повишаване на тяхната атрактивност и качество на живот. Този приоритет адресира ефективна заетост в областите и сферите, в които се наблюдават регионални конкурентни предимства, свързани с човешкия потенциал, природата и културното наследство. Културният туризъм е област от особена важност за развитие на регионите. Културното наследство представлява един от малкото автентични ресурси, с които разполага нашата страна и следва да се разглежда в контекста на неговия потенциал, допринасящ за икономически растеж, създаване на повече и по-добри работни места и устойчива заетост (в съответствие с насоките на Лисабонската стратегия и правителствената програма на Република България). Неговото валоризиране би могло да доведе до развитие на предприемачеството и превенция срещу обезлюдяването на по-слабо развити ареали разполагащи с добър туристически потенциал. То може да се използва като полезен инструмент за диверсификация на икономическите дейности и преодоляване на вътрешно-регионалните различия. Ето защо културният туризъм и развлекателната индустрия в регионите с богато културно-историческо наследство ще бъдат подкрепяни и развивани. По този начин ще се достигне максимално икономическо оползотворяване

на потенциала на културното наследство и ще се създадат възможности за осигуряване на алтернативна заетост на населението. От друга страна, използването на този инструмент ще осигури запазване на културното наследство и неговата социализация, чрез изграждане на устойчива туристическа инфраструктура.

3.2.5.3. Интегрирано градско развитие и подобряване на градската среда

Проблемите, свързани с високата концентрация на население и икономически дейности, изискват специфични мерки. Обширното интегриране на проблемите на урбанизацията в целите на регионалното развитие е нова насока на дейностите в рамката на националната стратегия. Следва да се отбележи, че и в стратегическите документи на ЕС за следващия програмен период тези въпроси заемат нарастващо значение.

Този приоритет е фокусиран върху специфичните предизвикателства, свързани с градското развитие и ролята на градовете за цялостното ускоряване на регионалното развитие.

За някои градски райони следва да се предприемат специфични мерки, като физическо възстановяване с цел изграждане на атрактивна градска среда, което от своя страна ще доведе до последващи инвестиции и бъдещо развитие. Тези дейности ще включват възстановяване на стари индустриални зони и подобрене на градската среда в жилищните райони, където съществува проблем със социално изключване на голяма част от населението.

3.2.6. Изграждане на ефективна и модерна държавна администрация

В допълнение към финансовите интервенции, подпомагани от финансовите инструменти на кохезионната политика, България ще положи усилия да подобри качеството, ефективността и експертността на административните структури и на осъществяваната от тях политика. Държавата ще насърчава дейности, целящи прозрачност и отчетност на администрацията към гражданите и бизнеса, подобряване качеството на административните услуги, повишаване квалификацията на държавните служители и въвеждане на информационни технологии за модернизация на администрацията.

Стратегическите насоки на Общността определят административния и институционален капацитет и доброто управление като приоритети за новия програмен

период. Засилването на институционалния и административен капацитет в регионите по цел “Сближаване” е ключов елемент за насърчаването на икономическото развитие и създаването на нови работни места.

3.2.6.1. Прилагане принципите на добро управление

Наличието на модерна администрация е необходимо условие за разработване и прилагане на политики, които да подкрепят в дългосрочен план икономическия растеж, заетостта и социалното развитие. Изграждането на административен капацитет е предпоставка за добро управление и е важно за ефективния контрол върху правилното използване на предоставените финансови средства.

Ускоряването на реформите в държавната администрация ще бъде фокусирано върху повишаване доверието на гражданите и бизнеса в администрацията, повишавайки нейната прозрачност и отчетност. Това ще се постигне чрез включване на съответните заинтересовани страни във формирането на политики, облекчаване на регулаторните режими, изясняване разпределението на задачите и отговорностите между различните административни структури, както и създаване на ефективна и обективна система за администриране на жалбите на гражданите и бизнеса и подобряване на обратната връзка с тях.

Необходимо е да се укрепят капацитетът за ефективно и ефикасно изпълнение на политиките и механизмите за оценка на въздействието на новите закони и правила. Възможности за ефикасно изпълнение на политиките могат да се създадат чрез включване на частни партньори при изпълнението на държавните политики и превъзлагане на определени административни услуги на частни компании.

3.2.6.2. Развитие на човешките ресурси в държавната администрация

Изграждането на икономика, базирана на знанието предполага модерна държавна администрация с високо квалифицирани човешки ресурси и прилагане на съвременни методи на управление.

С цел повишаване квалификацията на държавните служители ще бъде приложен диференциран подход в съответствие с нуждите от обучение на всяка администрация спрямо изпълнението на нейните функции. Ще бъдат разработени многогодишни планове за обучение при прилагане на модерни форми на обучение и обвързване на

обучението с кариерното развитие на служителите. Обучителните сесии трябва да бъдат провеждани по ефективен и концентриран начин с гарантирано качество. За тази цел е необходимо да се укрепи капацитетът на ИПАЕИ като координационно звено за провеждането на обучения, както и да се включат национални и международни университети в подобряване квалификацията на държавните служители.

За да се включат активно социално-икономическите партньори и структурите на гражданското общество в процеса на правене на политики, трябва да се подобрят знанията и уменията на техните служители с цел постигане на по-добро партньорство с държавната администрация.

Подобряването на практиките за конкурсите за назначаване на скоро завършили студенти, процедурите по избор на кандидатите, програмите за запознаване с работата на новопостъпили служители, описанието на функциите, системата за работа, плановете за професионално развитие и мобилност, правилата за системата на възнаграждение и мотивацията е предпоставка за постигане на ефективно управление на човешките ресурси в държавната администрация.

3.2.6.3. Качествено административно обслужване и изграждане на електронно правителство

Важно за реформирането на българската държавна администрация е подобряване качеството на предоставяните административни услуги на гражданите и бизнеса. Усилията ще бъдат насочени към интегриране и стандартизиране на административните услуги, предоставяни от различните администрации, разширяване използването на модела за обслужване “едно гише”, въвеждане на кол-центрове за предоставяне на информация от администрацията, както и на места за самообслужване. Предоставянето на услуги ще бъде тясно обвързано с нуждите на гражданите и бизнеса.

Необходими са също допълнителни усилия за популяризиране на предоставяните услуги на гражданите, като описание на предоставяните услуги на ясен и достъпен език, а също така редовно актуализиране на информацията за клиентите, която се разпространява чрез уеб сайтове и печатни материали. Наличието на информационни материали на чужд език и в подходящ формат за хората в неравностойно положение осигуряват по-широк достъп до административните услуги.

След присъединяването към ЕС България ще действа като външна граница на Съюза. Предоставянето на услуги на гранично-пропускателните пунктове трябва да се подобри, за да отговори на европейските стандарти за ефективност, качество и сигурност.

Изграждането на съвременни административни структури е пряко обвързано с внедряването на модерните информационни технологии в работата на администрацията. Чрез използването на модерни технологии се създават условия за повишаване на ефективността и ефикасността в държавната администрация. Добре развитото електронно правителство и електронни административни услуги ще допринесат за намаляване на разходите и увеличаване на ефективността в държавното управление, а оттук и до по-високата конкурентоспособност на икономиката.

За изпълнение на тази цел българското правителство ще създаде единна система за обмен на данни в държавната администрация, като ще бъде въведено интер-оперативно национално управление на документи в държавната администрация. В допълнение се предвижда разработване на пакет от стандартни, общодостъпни софтуерни модули на услуги на електронното правителство, както и пакет от мерки за осигуряване на съвместимост между информационните системи и порталите на държавната администрация с тези на социално-икономическите партньори. Ще се организират и кампании за популяризиране на услугите, предлагани от електронното правителство сред крайните потребители. Ще бъдат развити уменията и способностите на държавните служители, занимаващи се с разработването и изпълнението на проекти на електронното правителство.

3.2.7. Хоризонтални въпроси

Съгласуваността с хоризонталните политики на ЕС ще бъде осигурена на всеки етап от програмирането на структурните фондове – при планирането, организирането, финансирането, мониторинга и оценяването на подкрепата. Централното координационно звено за управление на средствата от структурните фондове на ЕС ще предостави ръководство за действащите правила на Общността по отношение на хоризонталните въпроси, както и националните правила с цел да осигури правилно управление. Ръководството ще бъде издадено до 30 юни, 2006г. и ще има за цел да потвърди, че всички изисквания на ЕС като хоризонтални приоритети, са спазени преди проектите да бъдат одобрени за подпомагане от ЕС.

3.2.7.1. Обществени поръчки

Съгласно българското законодателство областта на обществените поръчки е уредена със Закон за обществените поръчки, в сила от 01 октомври 2004 година. Друго важно вторично законодателство са Правилникът за прилагане на закона за обществените поръчки²¹, Наредбата за възлагане на малки обществени поръчки и Наредбата за условията и реда за възлагане на специални обществени поръчки. Държавната политика в областта на обществените поръчки се осъществява от министъра на икономиката и енергетиката. В допълнение, към него е създадена самостоятелна административна структура - Агенция по обществени поръчки²², чиято цел е да осигури ефективност на системата за обществени поръчки в България, съблюдавайки принципите за публичност и прозрачност; свободна и честна конкуренция; равнопоставеност на всички кандидати. Към Агенцията е създаден Арбитражен съд, който представлява извън съдебна институция за разглеждането и решаването на спорове по обществени поръчки. Създаден е и публичен регистър на обществените поръчки, който съдържа решенията за откриване на процедури за възлагане на обществени поръчки, обявленията, предвидени за вписване в регистъра, информацията за възложените обществени поръчки и друга информация, определена в правилника за прилагане на закона.

На ниво Оперативна програма на НСРР отговорността за допълнителен контрол на спазването на процедурите за обществени поръчки ще се извършва от Мониторинговия комитет по ОП. При необходимост, комитетът може да изиска проверка от страна на Агенцията за обществени поръчки на дадена процедура или да поиска заверка на търговете.

През месец ноември 2005г. Министерски съвет прие национална стратегия в областта на обществени поръчки и концесии. Стратегията предвижда усъвършенстване на правната рамка, която ще бъде в пълно съответствие с най-новите достижения на правото на ЕС в областта на обществените поръчки и концесиите и ще бъдат осигурени всички условия за прилагането на това законодателство. Основна цел също така е и

²¹ В сила от 1.10. 2004г.

²² Агенцията по обществени поръчки /АОП/ е създадена с Постановление №56 от 13.03.2004г. на Министерския съвет.

осигуряването на публичност, прозрачност и равнопоставеност на всички участници в процеса на възлагане на обществените поръчки.

Агенцията по обществени поръчки изготви проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за обществените поръчки (ЗИДЗОП). Целта на предложението законопроект е постигане на пълно съответствие на българското законодателство с новоприетото законодателство на Европейския съюз в областта на обществените поръчки.

3.2.7.2. Държавни помощи

Съгласно чл. 53 (4) от Проекта за регламент на ЕК COM (2004) 492, помощта за бизнес или публични организации по структурните фондове, трябва да бъде съобразена с правилата за държавна помощ.

В областта на държавните помощи са приети закони и други нормативни актове, обхващащи основните принципи на достиженията на правото на ЕС. Необходими са обаче някои изменения, за да се адаптират изискванията на новоприетите актове от достиженията на правото на ЕС.

Закона за държавните помощи урежда условията и реда за наблюдение и контрол на държавните помощи, както и за оценка на тяхната съвместимост с принципите на свободната конкуренция. Съгласно закона, "държавна помощ" е всяка помощ, предоставена от държавата или общината, или за сметка на държавни или общински ресурси, пряко или чрез други лица под каквато и да е форма, която нарушава или застрашава свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия, производството или търговията на определени стоки, или предоставянето на определени услуги.

Държавна помощ може да бъде предоставена само когато е разрешена по предвидения в Закона за държавните помощи ред. Предоставянето на държавна помощ е допустимо, когато помощта има социален характер и се предоставя на отделни лица, при условие че помощта се оказва без дискриминация относно произхода на съответните стоки; е предназначена да отстрани щетите, причинени от природно бедствие или други извънредни събития.

Предоставянето на държавна помощ може да бъде прието за допустимо, когато помощта: насърчава икономическото развитие на райони с ниско жизнено равнище или с висока безработица; подпомага изпълнението на проект със значителен икономически интерес за Република България и за страните, с които тя е установила режим за

наблюдение на държавните помощи или за преодоляване на съществени трудности в икономиката на Република България; подпомага развитието на определени стопански дейности или отделни икономически райони, доколкото не се засягат по неблагоприятен начин условията на търговския обмен между Република България и държавите, с които тя е установила режим за наблюдение на държавните помощи; подпомага запазването на културното и историческото наследство, при положение, че не засяга търговските условия и конкуренцията до степен, която е в противоречие с взаимните интереси на страните.

Съвместими с принципите на свободната конкуренция са помощите за отделно предприятие на обща стойност под 200 000 лв. за срок от 3г., независимо от формата или източника на помощта, с изключение на помощите за експортно ориентирани дейности и такива, чрез които се предоставя предимство на местните пред вносните стоки; в областта на транспорта и корабостроенето; предназначени за продукти, обхванати от Протокол № 2 за изделията, третиран от Договора за Европейското обединение за въглища и стомана във връзка с чл. 17 на Европейското споразумение за асоцииране между Европейските общности и техните страни членки, и в областта на научните изследвания.

Друго важно вторично законодателство в областта на държавните помощи представлява Правилника за прилагане на закона за държавните помощи. С правилника се уреждат критериите и условията за оценка съвместимостта на държавните помощи с принципите на свободната конкуренция по смисъла на Закона за държавните помощи и производството пред Комисията за защита на конкуренцията. Съгласно своите правомощия Министерът на финансите е издал и Наредба за реда за наблюдение и осигуряване на прозрачност на държавните помощи.

Разрешаването и контролирането на държавни помощи се извършва от Комисията за защита на конкуренцията, специализиран и независим държавен орган. Комисията постановява решение дали дадена мярка за подпомагане е държавна помощ или не. Наблюдението и прозрачността на държавните помощи на национално, областно и общинско равнище се осигурява от министъра на финансите. Министерството на финансите поддържа регистър на държавните помощи, в който се вписват всички данни както за отпуснатите държавни помощи, така и за предложенията за предоставяне на държавни помощи на национално, областно и общинско равнище. Министерството на финансите предоставя на комисията информацията за вписаните в регистъра помощи на всеки шест месеца, както и по конкретно искане на комисията. Министерът на

финансите изготвя консолидиран годишен доклад за държавните помощи, предоставени в Република България, представя го по съответния ред в Народното събрание, в Министерския съвет и в Европейската комисия и го публикува.

3.2.7.3. Елиминиране на дискриминацията и осигуряване на равнопоставеност между половете

Съгласно чл. 14 от Проекта за регламент на ЕК СОМ (2004) 492 принципа на равнопоставеност между мъжете и жените, както и защитата от дискриминация трябва да бъдат спазвани на всички етапи от програмирането и изпълнението на оперативните програми.

В областта на защитата срещу дискриминация е приет закон, обхващащ основните принципи на достиженията на правото на ЕС. Законът за защита срещу дискриминацията е приет от Парламента на 16 септември 2003г. и е в сила от 7 Януари 2004г. Той дефинира възможните критерии на базата, на които се формулира дискриминацията. Според закона е забранена всяка пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, етническа принадлежност, религия или вяра, увреждане, възраст, сексуална ориентация. Законът транспонира следните директиви на ЕС:

- Директива 78/2000 на ЕС, създаваща основна рамка за равно третиране при заетостта и професията;
- Директива 43/2000 на ЕС, въвеждаща принципа за еднакво отношение между хората, независимо от техния расов или етнически произход;
- Директива 75/117/ЕИО относно прилагането на принципа за равенството в заплащането на труда на мъжете и жените;
- Директива 97/80/ЕО, регламентираща тежестта на доказване в случаите на дискриминация, основана на пол;
- Директива 76/207/ЕИО за прилагането на принципа за равенство в третирането на мъжете и жените по отношение на заетостта, професионалното обучение и развитие и условията на труд;
- Директива на Съвета 92/85/ЕИО за въвеждане на мерки, насърчаващи подобряването на безопасните и здравословни условия на труд по отношение на бременните работнички и работничките, които наскоро са родили или кърмят.

През 2005г. бе създадена Комисията за защита от дискриминация като независим орган, който ще прилага Закона и ще налага санкции в случаи на дискриминация. Законът предвижда и създаването на постоянни състави към Комисията, които заседават по следните въпроси – етническо и расово равенство, равни възможности за мъжете и жените и защита от дискриминация на базата на всички останали индикатори. Според предписанията на Закона се предвижда административна и съдебна защита в случаи на доказана дискриминация.

Равенството на мъжете и жените е закрепено в Конституцията на Република България (чл. 6) и останалото национално законодателство, неразделна част, от което вече са и редица международни документи за равното третиране, по които България е страна. Законът за защита срещу дискриминацията²³, в сила от 1 януари 2004г., е изграден на основата на конституционния принцип за равнопоставеност пред закона и забрана на дискриминацията като го доразвива и въвежда механизми за практическото му приложение. Една от целите на Закона за защита срещу дискриминацията е да гарантира равните възможности за участие на жените във всички области на обществения живот – забраната за дискриминация, предвидена в закона, се отнася до редица области, като трудова заетост, образование и обучение, здравеопазване, жилищно настаняване, социална защита, предоставяне на стоки и достъп до обществените услуги и заведения, упражняването на икономическа дейност и др. Законът въвежда постановка за най-малко 40-процентно представителство на по-слабо представения пол в органите на управление, което е в съответствие с европейските стандарти за балансирано участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения.

През 2004г. бе създаден Сектор “Равни възможности на жените и мъжете” към Министерството на труда и социалната политика, което е отговорно за разработването, координирането и изпълнението и контрола на държавната политика за равни възможности на жените и мъжете. Звеното е отговорно и за внедряване на система за оценка при усвояване на Европейските структурни фондове и чрез създаване на методология, която въвежда подхода за равенство на половете. През ноември 2004г. бе създаден консултативен орган – Национален съвет за равни възможности на жените и мъжете към Министерския съвет със задачата за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между правителствените органи и неправителствените

²³ Обнародван в Държавен вестник, бр. 86/30.09.2003г.

организации при разработването и провеждането на националната политика по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете. Членовете му са заместник министри, ръководители на агенции и представители на социалните партньори. От началото на 2005г. се изпълнява първия Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2005г., приет от Министерския съвет с Решение No 47 от 09.12.2004г. С Националния план институциите и организациите включват въпросите, свързани с равнопоставеността, в техните програми.

Въпросът за равенството между половете ще се взема предвид на всички етапи от програмирането и изпълнението на НСРР. Той трябва да бъде включен в критериите за избор на всички проекти. Нещо повече, за всички отчети трябва да се изисква да осигуряват информация за включените лица мъже/жени и равното им участие, при които този критерий не се спазва. Равенството, също така ще бъде изискване в оценката на всички мерки, подмерки и проекти към съответната Оперативна програма. Различните организации за равни на възможности, включително от неправителствения сектор, както и Комисията за защита от дискриминация трябва да бъдат консултирани по време на планирането, изпълнението, наблюдението и оценката на всички дейности.

3.2.7.4. Опазване на околната среда

Опазването на околната среда като хоризонтален приоритет се асоциира с устойчивото развитие, което ще бъде насърчавано с интеграцията по въпросите в областта на околната среда във всички етапи на програмиране и изпълнение на НСРР. Управляващите органи на оперативните програми ще поддържат оперативно сътрудничество с органите, които имат специфични функции в областта на опазване на околната среда. Това сътрудничество е нормативно установено от Закона за опазване на околната среда и Наредбата за условията, реда и методите за извършване на екологична оценка на планове и програми в сила от 1.07.2004г., която напълно транспонира разпоредбите на Директива 2001/42/ЕС. С наредбата се определят условията редът и методите за екологична оценка на планове и програми, които са в процес на изготвяне и/или одобряване от централните и териториалните органи на изпълнителната власт, органите на местното самоуправление и Народното събрание.

Законът за биологичното разнообразие (ДВ., бр. 77/2002г.) въвежда напълно изискванията на Европейските директиви за хабитатите и дивите птици. В закона са посочени критериите за установяване и оценка на териториите с европейско значение

(чл. 7), които са идентични с тези от Приложение III на Директивата за хабитатите. Въз основа на извършената оценка, в 4 - годишен срок от приемането на закона, се предвижда изготвянето на национален списък на териториите с европейско значение, вкл. и за птици в България. В чл. 31 – 34 от Закона са въведени напълно изискванията на чл.6(2), (3) и (4) от Директивата за хабитатите относно изискванията и оценката на планове и проекти, които могат да имат отрицателно въздействие върху ЗЗ. Предвидено е плановете, програмите и инвестиционните предложения, които не са непосредствено свързани с управлението на защитените зони или не са необходими за това, но които поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти могат да окажат значително отрицателно въздействие върху защитените територии, да бъдат подложени на екологична оценка (за планове и програми) или на оценка на въздействието върху околната среда – за инвестиционните предложения, включени в Приложения №1 и 2 на Закона за опазване на околната среда - по реда на същия закон.

4. СТРАТЕГИЯ НА ИНТЕРВЕНЦИИТЕ, ОБХВАНАТИ ОТ НАЦИОНАЛНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И НАЦИОНАЛНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

Интервенциите, предвидени в Националния план за развитие на селските райони са съгласувани с инвестициите в човешки и физически капитал, подкрепяни от структурните фондове на ЕС. В тази част накратко са представена стратегиите на развитие на селските райони и на рибарството и аквакултурите с цел да се демонстрира, постигната кохерентност и допълняемост между Националната стратегическа референтна рамка и двата стратегически плана.

4.1 СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА НПСРС И НСПРА

Първата стратегическа цел на **Националния стратегически план за развитие на селските райони** е свързана с развитието на конкурентно земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост. Това ще се постигне чрез подпомагане на производства, добавящи стойност към първичните земеделските продукти, трансфер на иновации в малки и средни предприятия от хранително-вкусовата промишленост и подобряване на качеството на човешкия потенциал.

Втората стратегическа цел е свързана с опазване на природните ресурси и подобряване на околната среда в селските райони. Интервенции в тази приоритетна област ще бъдат насочени към развитието на селскостопански методи, които имат за цел опазване и съхранение на околната среда. Опазването на природните богатства ще се постигне чрез подкрепа на устойчиво управление на земята и горите, на биоразнообразието и местата по НАТУРА 2000.

Третата стратегическа цел е насочена към насърчаване на възможностите за заетост и подобряване качеството на живот в селските райони. Подобряването на качеството на живот в селските райони ще се постигне чрез създаване на възможности за алтернативна заетост, диверсифициране на икономически дейности, развитие на услуги за селското население и изграждане на необходимата инфраструктура, както и защита на околната среда и опазване на природните ресурси в селските райони.

През програмния период 2007-2013г., специфичните интервенции на **Националния стратегически план за рибарство и аквакултури** ще бъдат насочени към развитието на производството на аквакултури и маркетинга на рибни продукти, подобряването на хигиената и условията на труд в аквакултурните ферми, в съответствие с високите европейски стандарти. Допълнителни усилия ще бъдат насочени към обновяване на технологичната база в производството на рибни продукти и аквакултури, както и въвеждането на нови технологии и иновативни методи на производство намаляващи негативните последици за околната среда.

Друга област на интервенции ще бъде модернизацията и приспособяването на капацитета на черноморския риболовен флот, както и подобряването на хигиената и условията на труд на риболовните съдове. Българският риболовен флот се състои главно от малки и амортизирани риболовни кораби.

Допълнителни дейности ще бъдат насочени към устойчивото развитие на крайбрежните зони за риболов. Приоритетната област ще включва следните дейности: повишаване на конкурентоспособността на сектора, реструктуриране и диверсифициране на икономическите дейности, подобряване на съществуващата инфраструктура, създаване, модернизирание и разширяване на възможностите за риболовен туризъм, както и подкрепата на алтернативни форми на туризма.

4.2. ДОПЪЛНЯЕМОСТ И СЪГЛАСУВАНОСТ МЕЖДУ ДЕЙНОСТИТЕ, ФИНАНСИРАНИ ПО ЕФРР, ЕСФ, КОХЕЗИОННИЯ ФОНД, ЕСФРСР И ЕФР.

В съответствие със Стратегическите насоки за развитие на селските райони и в областта на Кохезионната политика на Общността, е необходимо да се осигури взаимна допълняемост и съгласуваност между дейностите, които ще са обект на финансиране от Структурните фондове (а именно Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейски социален фонд (ЕСФ), Кохезионен фонд (КФ) от една страна, и Европейския селскостопански фонд за развитие на селските райони (ЕСФРСР) и Европейския фонд за рибарство (ЕФР) от друга. За целта на национално ниво са възприети ръководни принципи, които очертават демаркационната линия между инвестициите за развитие на селските райони и рибарството и аквакултурите от една страна и инвестициите в човешки и физически капитал, подпомагани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

По отношение на инвестициите в инфраструктура ръководен принцип ще бъде видът на общината/населеното място, в които ще се извършва съответната интервенция. За инвестиции в транспортна инфраструктура ЕСФРСР ще подпомага изграждането и обновлението на общински пътища и улици в населените места в селските райони. Подобряването на общинските пътни връзки между отделните села в селските райони също ще се подкрепя от ЕСФРСР, докато подобряването на пътните връзки “град-село” ще са обект на подпомагане от инструментите на кохезионната политика. Съответно подкрепата за авто-магистрална, първокласна, второкласна мрежа, както и пътища 3^{ти} клас, които са с регионално значение и свързват градските центрове и агломерационните ареали с прилежащите им територии, ще се подкрепят от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

В областта на инвестициите във водоснабдителна инфраструктура и канализация, помощта за развитие на селските райони от страна на ЕСФРСР ще е насочена само към

населени места до 2000 еквивалентни жители, съответно населени места с над 2000 еквивалентни жители ще са обект на подпомагане от структурните инструменти на ЕС.

Чрез ЕСФРСР ще се подкрепя изграждането на трупосъбирателни площадки, екарисажи, както и друга инфраструктура за селскостопански отпадъци. Съответно изграждането на депа и друга инфраструктура за отпадъци ще са обект на подпомагане от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

В областта на инвестициите в екологична инфраструктура – включващи рехабилитация и строителство на дренажни съоръжения и малка инфраструктура за защита от наводнения и брегова ерозия - бенефициенти на помощта за развитие на селските райони ще бъдат само регистрирани земеделски производители, съответно инструментите на кохезионната политика ще обхванат останалите групи потенциални бенефициенти.

В областта на инвестициите във възобновяеми енергийни източници, допустими бенефициенти за подпомагане от ЕСФРСР ще бъдат регистрирани земеделски производители, микропредприятия, преработващи горски продукти, и предприятия от ХВП, до 750 работника или с оборот не повече от 200 млн. евро, преработващи продукти, описани в **Приложение I на Договора за създаване на Европейска общност**, от секторите допустими за подпомагане по ЕСФРСР, **както и общини**./населени места от селските райони. Останалите групи потенциални бенефициенти ще се подпомагат от структурните инструменти на Кохезионната политика.

В областта на инвестициите в човешки капитал, допустимите бенефициенти за подпомагане от ЕСФРСР ще бъдат земеделски и горски производители и работещи в техните стопанства, както и представители на **местните общности в селските райони**, които ще се подкрепят за изготвяне и изпълнение на местни стратегии за развитие. Инвестиции за професионално обучение за заетите в сектор «Рибарство» ще се извършват по линия на ЕФР. Всички останали потенциални групи бенефициенти (вкл.от ХВП), свързани с този тип инвестиции ще се подпомагат от структурните инструменти на ЕС.

По отношение на подкрепата в областта на туризма, ЕСФРСР ще подкрепя селски туризъм, като допустими бенефициенти ще бъдат физически лица на територията на

селските райони на Република България. Дейности за развитие на риболовен туризъм ще бъдат обект на подкрепа от ЕФР. Съответно потенциални бенефициенти, които ще се подпомагат от структурните инструменти на Кохезионната политика на ЕС, ще бъдат Държавна агенция по туризъм, общински администрации, МСП в сферата на туризма, общински сдружения, браншови, местни и регионални туристически организации. Подкрепата ще е насочена за развитие на балнеоложки, културен и еко-туризъм, както и за международна промоция на туризма.

В областта на ХВП, по линия на ЕСФРСР ще се подкрепят предприятия до 750 работника или с оборот не повече от 200 млн.евро, като инвестициите ще са насочени към преработката и маркетинга на селскостопански продукти, описани в **Приложение I на Договора за създаване на Европейска общност**, от секторите допустими за подпомагане по ПРСР, с изключение на рибните продукти. Инвестициите в преработката и маркетинга на рибни продукти ще се извършват чрез ЕФР. Помощта за развитие на селските райони ще бъде насочена и към микро-предприятия за първична преработка на горски продукти. Съответно МСП, с изключение на гореспоменатите, ще бъдат потенциални бенефициенти на помощта по Структурните фондове.

С цел разнообразяване на икономиката в селските райони и развитието на сектори, различни от земеделието, помощта от ЕСФРСР ще бъде насочена към земеделски производители и членове на техните семейства по права линия от първа степен²⁴ за въвеждане на не-селскостопански дейности и за разнообразяване на дейността им. Същевременно ЕСФРСР ще подпомага създаването и развитието на микро-предприятия, като потенциални бенефициенти ще са регистрирани земеделски производители. Всички останали потенциални групи бенефициенти ще са обект на подпомагане от структурните инструменти на ЕС.

Помощта за развитие на селските райони ще бъде насочена към микро-предприятия, осигуряващи основни услуги за населението и бизнеса (включително въвеждане и достъп до ИКТ) за населението от селските райони на Република България.

²⁴ Съгласно Семейния кодекс, чл.46(1) и чл.47(2)

5. СПИСЪК С ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

Интервенциите в гореописаните тематични области ще се осъществяват с финансовото подпомагане на Структурните фондове, Европейския селскостопански фонд за развитие на селските райони (ЕСФРСР), Европейския фонд за рибарство (ЕФР). Тези интервенции са структурирани в **6 Оперативни програми и два Национални стратегически плана и Програми:**

1. Развитие на конкурентоспособността на българската икономика;
2. Околна среда;
3. Регионално развитие;
4. Транспорт;
5. Развитие на човешките ресурси;
6. Административен капацитет;

7. Национален стратегически план за развитие на селските райони и Програма за развитие на селските райони;
8. Национален стратегически план и ОП Рибарство и аквакултури.

Същевременно към споменатите стратегически документи следва да бъдат добавени и програмните документи по Цел 3 “Европейско териториално сътрудничество”, представени отделно.

При разработването на Оперативните програми е отчетен принципът на партньорство, което осигурява условия за ефективно изпълнение на НСРР посредством осигуряване на обществена ангажираност и отчитане на интересите на ангажираните участници.

5.1. Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

Основната цел на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейските и световните пазари. Общата цел на Оперативната програма ще бъде реализирана чрез две специфични цели, които покриват и двата аспекта на

конкурентоспособността – подготовеността на българските предприятия за Общия европейски пазар и за бързо променящите се условия на международните пазари, както и състоянието на средата, в която те функционират. Насърчаването на иновациите ще заздравя връзката между науката и бизнеса, ще увеличи инвестициите на предприятията в НИРД и ще повиши добавената стойност на услугите и изделията предлагани от тях. Намаляването на енергоемкостта и суровиноемкостта чрез модернизиране на оборудването, технологиите и производствените процеси ще спомогне за повишаването на производителността на труда и ефективността на производството като цяло

Бизнес средата е от особено значение за развитието на микро, малките и средни предприятия, защото те нямат възможност и капацитет да изградят специализирани звена вътрешни за компанията и разчитат на предлаганите на пазара информационни и консултантски услуги. По-бързото обслужване на бизнеса от администрацията ще намали техните разходи, а по-леснодостъпните и качествени консултантски, информационни, стандартизационни, сертификационни и метрологични услуги ще допринесе за подобрената конкурентоспособност на икономиката.

5.2. Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси “

Основната цел на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” е подобряването на качеството на живот, чрез увеличаване на заетостта, достъпа до качествено образование и учене през целия живот, и подкрепата на социалното включване по отношение на рискови социални групи (дълготрайно безработни, хора с увреждания, изолирани ромски общности и др.). Приоритетите на оперативната програма са в съответствие с подкрепяните от ЕСФ дейности, а също така и с приоритетите на Европейската стратегия за заетост, както и със Стратегическите насоки на Общността за растеж и заетост. В допълнение те са и в съответствие с принципите на инициативата на Общността EQUAL, и са предмет на подписаните от България и ЕС Съвместен доклад за оценка на приоритетите в политиката по заетостта и Съвместен меморандум по социално включване.

5.3. Оперативна програма „Транспорт”

Секторната оперативна програма “Транспорт” цели да постигне балансирано и устойчиво развитие на националната и градската транспортна система чрез развитието и модернизацията на ключови транспортни инфраструктурни звена с национално,

трансгранично и европейско значение. Програмата е насочена към пълното интегриране на националната транспортна система в транспортната мрежа на ЕС, както и към подобряване на качеството и безопасността при извършването на транспортните услуги. Завършването на транс европейската транспортна мрежа е съществена стъпка за подобряване на териториалното сближаване и повишаване на конкурентоспособността и потенциала за растеж на разширения Европейски съюз. Реализирането на програмата ще допринесе за увеличаване на пропускателната способност на основните маршрути в страната и ще насърчи интер-модалността.

5.4. Оперативна програма „Околна среда”

ОП „Околна среда” се основава на целите и приоритетите на политиката за опазване на околната среда на страната и на ЕС, като е основно насочена към изпълнение на поетите от страната ангажименти по време на преговорния процес. Програмата е в съответствие и с принципите на основните национални рамкови документи в областта на околната среда.

Основната цел на ОП „Околна среда” е подобряване, запазване и възстановяване на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура.

За осъществяването на тази, държавната политика в сектор „околна среда” са дефинирани три специфични цели и 6 приоритетни направления, чрез които се цели подкрепа за опазване и подобряване на екологичното състояние на водите в страната, подобряване на управлението на отпадъците и опазването на почвите; намаляване и спиране на загубата на биоразнообразие в страната.

5.5. Оперативна програма “Регионално развитие”

ОП „Регионално развитие” ще допълва другите ОП, изпълняващи стратегията на НСРР, със специфичен фокус върху значителните вътрешно-регионални различия в рамките на отделните райони за планиране и върху териториалната допълняемост на различните интервенции, получаващи подкрепа от бюджета на ЕС, с оглед адресирането на съществуващите специфични местни възможности и заплахи.

В допълнение към цялостното изоставане на всички национални райони за планиране (NUTS II) в сравнение със средните показатели за ЕС като доходи, заетост и качество на живот, съществуват и някои проблеми със специфично териториално измерение.

Най-съществени между тях са касаещите мобилността на населението в слабо урбанизираните територии, и адресирането на значителните различия между големите агломерации и по-слабо урбанизираните територии, като населени места с периферно положение, планински и селски райони.

С оглед разрешаването на тези регионални проблеми, ОП „Регионално развитие” си поставя следващата обща стратегическа цел: **Да подобрява качеството на средата за живот и работа, с подобрена достъпност и нови възможности за регионална конкурентоспособност и за устойчиво развитие.**

В изпълнението на тази цел, ОПРР ще положи усилия за постигането на следните специфични стратегически цели:

- Създаване на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с околните по-слабо урбанизирани територии, стимулирайки по този начин техните възможности за просперитет и развитие.
- Мобилизация на съществуващите регионални и местни технически и институционални ресурси за изпълнение на политики за регионално развитие.

Цялостната логика на интервенциите, изпълняващи горните стратегически цели, отчита превъзходството на градските центрове, определящо необходимостта от тяхното развитие и отваряне на техните възможности към по-слабо развитите прилежащи и периферни територии. Тези дейности ще бъдат придружени от интервенции, насочени към подобряване на регионалните и местни транспортни и комуникационни връзки, както и към подкрепа на развитието на малките общини с по-слаб технически и институционален капацитет, чрез насърчаване на между-общинското сътрудничество за интегрирано развитие на по-ниските административни нива. В допълнение ще бъде подкрепяна група от територии разполагащи с добър туристически потенциал, благоприятни за диверсификация на икономическите дейности, с оглед валоризиране на културните и природни ресурси, подобряване на местните услуги в областта на туризма и подобряване на маркетинга на туристическите дестинации.

5.6. Оперативна програма “Административен капацитет”

Оперативна програма “Административен капацитет” е хоризонтална като обхват. Нейната стратегическа цел е да се изгради силна, ефективна и модерна държавна

администрация, способна да посрещне високите очаквания на българските граждани, бизнеса и Европейския съюз за добро обслужване и висока професионална етика.

Оперативна програма “Административен капацитет” се стреми да повиши прозрачността и отчетността на държавната администрация, подобри партньорството със заинтересованите страни и обществените поръчки чрез прилагане принципите на добро управление. Друга основна цел на оперативната програма е повишаването на ефективността на администрацията чрез правилно управление и развитие на човешките ресурси. Не на последно място, оперативната програма цели модернизиране на администрацията чрез подобряване качеството на административното обслужване и широко използване на информационните технологии.

5.7. Програмни документи по Цел 3 “Европейско териториално сътрудничество”

Трансграничното, транснационалното и интер-регионалното сътрудничество са важни приоритети в националната стратегия за развитие на България. Съгласно новите регламенти по Кохезионната политика на ЕС, тези приоритети са включени в обща цел на Структурните фондове.

България участва в програмата за зона Югоизточна Европа за транснационално сътрудничество в рамките на ЕФРР, и в програмата за трансгранично сътрудничество в Черноморския басейн в рамките на Европейски инструмент за добросъседство и партньорство (ЕИДП) на ЕС. България активно участва в пет двустранни трансгранични програми, за всяка от които се изготвя съвместен Програмен документ със съответната държава-съседка:

- България – Гърция и България – Румъния, финансирани от ЕФРР;
- България – Турция, България – Македония и България – Сърбия и Черна гора, финансирани от Инструмент за предприсъединително подпомагане (ИПП) на ЕС.

Стратегическите цели на териториалното сътрудничество в България могат да се обобщят както следва:

- Достъпност и допълнително улесняване свободното движение на стоки и хора;
- Съвместно управление на природните ресурси, решаване на регионални и местни екологични проблеми, устойчиво развитие;

- Икономическо и социално сближаване и развитие, особено в областта на гражданското общество, културата, образованието и туризма;
- Развитие на институционален и административен капацитет на регионално и местно ниво и осигуряване на техническа помощ за подготовка на бъдещи проекти.

5.8. Допълняемост между оперативните програми

В своята съвкупност изпълнението на оперативните програми допринася за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и в същото време адресира и социалните аспекти на развитието: здравеопазване, образование, социално включване. Подкрепата на иновационната активност и на инвестициите в малките и средни предприятия в рамките на ОП Конкурентоспособност се допълва с инвестициите в човешки капитал, предвидени в ОП Човешки ресурси. ОП Човешки ресурси се допълва с ОП Регионално развитие по отношение на инвестициите в социална инфраструктура. Иновационната активност и по-качественото образование са необходимо условие за преход към „икономика на знанието”. Инвестициите в инфраструктура, предвидени в ОП Транспорт и Околна среда имат съществен принос в интензифициране на икономическите връзки и устойчивото развитие. ОП Регионално развитие има съществен принос в мобилизиране на местните фактори на растеж чрез подобряване на условията за работа и живот в градските центрове, подобряване на връзките център-периферия както и между самите центрове, стимулиране на между-общинското сътрудничество в процеса на подготовка и реализация на инвестиционни проекти в местната инфраструктура.

5.9. Партньорство при процеса на програмиране

Българските власти считат принципа на партньорство за основен елемент в процеса на подготовка на стратегическите документи - Националната стратегическа референтна рамка и оперативните програми. Българските стратегически програмни документи се подготвят с активното участие на широк кръг социално-икономически партньори и регионални и местни власти, както и с представители на неправителствения сектор.

Социално-икономическите партньори са представени в работните групи по разработване на Националния план за развитие и оперативните програми на национално ниво, и в Регионалните съвети за развитие на регионално ниво.

На заседанията на работната група за изготвяне на националната стратегическа референта рамка участват експерти, представляващи всички министерства, Агенцията за икономически анализи и прогнози, Агенцията за младежта и спорта, Национален статистически институт, Национално сдружение на общините в Република България, Съюз на работодателите в България, Българска търговско-промишлена палата, Асоциация на Индуриалния капитал в България, Българска Стопанска Камара, Българска международна стопанска организация, Български съюз на частните предприемачи „Възраждане”, Съюз за стопанска инициатива, Конфедерация на труда ”Подкрепа”, Конфедерация на независимите синдикати в България, Българска Асоциация за регионално развитие, Национален съвет на хората с увреждания, Асоциация на социалните предприятия в България.

Работните групи по оперативни програми също включват представители, както на публичния сектор - министерства, агенции, регионални и местни власти, така и на социално-икономическите партньори, неправителствени организации, академични институции и др.

НСРР бе обект на обсъждания на четири заседания на РГ по НПП/НСРР в периода януари - април 2006г.

Също така през този период бяха организирани кръгли маси с активното участие на широк кръг представители на социално-икономическите партньори и НПО с цел дискутиране на социално – икономическите анализи, визията, стратегическите цели и приоритети на НПП и ОП. ²⁵

На тези обществени мероприятия бяха проведени широкообхватни и интензивни дискусии.

Повдигнати бяха въпроси относно мястото на дейности като образование и наука, информационно общество и иновации, възобновяеми енергийни източници, мерки за енергийна ефективност и други. Дискутираха се също така и някои моменти от практически характер. Направените предложения бяха обсъдени и взети под внимание в процеса на разработване на НСРР и ОП.

²⁵ Вж. Приложение 1 Информация за публичните обсъждания на НСРР и ОП

В резултат всички заинтересовани страни се обединиха около извода, че държавната администрация не трябва да се възприема като конкурент на бизнеса и социално – икономическите партньори относно усвояването на средствата от структурните фондове на ЕС. Ефективно функциониращата администрация е предпоставка за развитие на благоприятна икономическа среда и цялостната интеграция на България в ЕС. В съответствие с европейските изисквания, принципите на публичност и прозрачност ще бъдат строго съблюдавани с цел гарантиране на пълноценното включване на социално – икономическите партньори и организациите на гражданското общество в процеса на усвояване на помощта на ЕС.

6. ИНДИКАТИВНО ФИНАНСИРАНЕ НА НСРР И ОП26

В настоящата част от НСРР са представени индикативни разчети за финансирането на интервенциите, предвидени в оперативните програми. При определянето на приноса на ЕС в общия бюджет на НСРР за периода 2007-2009г. са взети предвид средствата, които България ще получи, съгласно присъединителния договор на страната. При определянето на помощта от ЕС по СФ и КФ за периода 2010-2013г. са отчетени последните промени в областта на програмирането по СФ и КФ („Proposal for a Council Regulation laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund” от 09/03/2006 и одобрената от Европейския съвет финансова перспектива на ЕС за периода 2007-2013г.).

Представените в таблицата финансови разчети са изготвени в резултат на дълъг интерактивен процес, в който бяха съчетани елементи на т.нар. подходи „отдолу-нагоре” и „отгоре-надолу”. Като отправна точка в процеса по разпределението на средствата от националния бюджет и СФ на ЕС по оперативни програми за периода 2007-2013 бе изготвено предложение, базиращо се на формално определени от ЕК правила и използващо опита на новоприсъединилите се страни, при отчитане на тяхната специфика. Впоследствие работните групи по ОП разработиха финансови таблици по ОП, имайки предвид конкретните потребности и проектна готовност в конкретната област. Въпреки това, следва да се отбележи, че финансирането на оперативните програми се основава по-скоро на анализа на мерките на национално ниво и възможностите на бюджета за съфинансиране на средствата по СФ и КФ на ЕС. С други думи, финансовите таблици се основават на анализа на национални приоритети при зададени ограничения, а не са сума от индивидуални проекти.

²⁶ В представените финансови таблици не са включени средствата, предвидени за финансиране на дейностите по Цел 3 “Европейско териториално сътрудничество”. По предварителни разчети, интервенциите в тази област ще бъдат финансирани с 156 млн.евро от ERDF, придружени от адекватното национално съфинансиране, спазвайки зискванията на европейското законодателство.

Индикативно финансиране на НСРР по ОП и години (commitments); в млн. Евро, цени 2004

	Общо разходи	Публични								Частни
		Общо	ЕС			Национални разходи				
			Общо	ERDF	ESF	CF	Общо	Държавен бюджет	Общини	
1=2+10	2=3+7	3=4+5+6	4	5	6	7=8+9	8	9	10	
ОП "Развитие на конкурентоспособността"										
2007	109	109	78	78			31	31		
2008	154	154	110	110			44	44		
2009	203	203	145	145			58	58		
2010	197	197	141	141			56	56		
2011	192	192	137	137			55	55		
2012	186	186	133	133			53	53		
2013	181	181	129	129			52	52		
2007-2013	1222	1222	873	873	0	0	349	349	0	0
ОП "Развитие на човешките ресурси"										
2007	101	101	78		78		23	23		
2008	143	143	110		110		33	33		
2009	189	189	145		145		44	44		
2010	183	183	141		141		42	42		
2011	178	178	137		137		41	41		
2012	173	173	133		133		40	40		
2013	168	168	129		129		39	39		
2007-2013	1135	1135	873	0	873	0	262	262	0	0
ОП "Транспорт"										
2007	158	158	119	29		90	39	39		
2008	222	222	167	41		127	55	55		
2009	293	293	221	54		167	73	73		
2010	285	285	214	52		162	71	71		
2011	277	277	208	51		158	69	69		
2012	269	269	202	49		153	67	67		
2013	261	261	196	48		149	65	65		
2007-2013	1766	1766	1328	323	0	1005	438	438	0	0
ОП "Околна среда"										
2007	158	158	119	29		90	39	39		
2008	222	222	167	41		127	55	55		
2009	293	293	221	54		167	73	73		
2010	285	285	214	52		162	71	71		
2011	277	277	208	51		158	69	69		
2012	269	269	202	49		153	67	67		
2013	261	261	196	48		149	65	65		
2007-2013	1766	1766	1328	323	0	1005	438	438	0	0
ОП "Регионално развитие"										
2007	159	159	119	119			39	39		
2008	224	224	168	168			56	56		
2009	295	295	222	222			73	73		
2010	287	287	216	216			71	71		
2011	279	279	210	210			69	69		
2012	271	271	204	204			67	67		
2013	263	263	198	198			65	65		
2007-2013	1778	1778	1337	1337	0	0	441	441	0	0
ОП "Административен капацитет"										
2007	15	15	12		12		3	3		
2008	21	21	17		17		4	4		
2009	28	28	22		22		6	6		
2010	27	27	22		22		5	5		
2011	27	27	21		21		5	5		
2012	26	26	21		21		5	5		
2013	25	25	20		20		5	5		
2007-2013	169	169	135	0	135	0	34	34	0	0
НСРР общо										
ERDF	3858	3858	2855	2855			1003	1003		
ESF	1304	1304	1008		1008		296	296		
CF	2673	2673	2010			2010	663	663		
2007-2013	7836	7836	5873	2855	1008	2010	1962	1962	0	0

7. ОЦЕНКА НА МАКРОИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЕФЕКТИ ОТ ИНТЕРВЕНЦИИТЕ В НСРР²⁷

Основните резултати от интервенциите в НСРР демонстрират връзката на прилаганите политики с изпълнението на главните цели на Лисабонската стратегия – растеж и заетост.

При оценката на макроикономическите ефекти от планираните в НСРР интервенции се предполага, че договорените суми по СФ и КФ през периода 2007-2010г. се усвояват в съответствие с правилото “n+3”. Ефектите върху икономиката са оценени на база тяхното действително изразходване, а върху бюджета и регистрирането им като трансфер към икономиката - в годината на тяхното плащане. Това е основната причина по отношение на растежа на БВП ефектът да се усети най-силно през втората и третата година на разглеждания период. Трябва да се отбележи, че това разделяне на изразходване на средства и плащане във времето е неутрално по отношение на бюджетния дефицит. Съгласно методология на Евростат средствата по фондовете, минаващи през бюджета, се отчитат като разход в годината на получаване на плащането. Разбира се, нуждата от съфинансиране води до промяна на структурата на разходите в бюджета, което може да доведе до влошаване на бюджетния баланс. При оценката е предположено, че това съфинансиране ще дойде за сметка на ограничаване на правителственото потребление.

Изпълнението на основните цели на Лисабонската стратегия, по-конкретно повишаването на икономическия растеж, е представено както от страна на търсенето, така и от страна на предлагането. Прекият ефект от фондовете на ЕС върху БВП от страна на търсенето идва по линия на, инвестициите, които като дял от БВП се повишават с над 2.8 процентни пункта след средата на разглеждания период. Основният импулс се дължи на правителствения сектор, през който минават средствата по инфраструктурни проекти, но също така се наблюдават косвени ефекти поради по-голямото нарастване на икономиката, което води до нарастване на инвестициите и на частния сектор в абсолютно изражения. В резултат на това общите инвестиции нарастват в реално изражение. Най-силно този ефект се усеща през първите три години на разглеждания период, когато техният растеж е с между 3.8 и 4.5 процентни пункта над базовия сценарий.

²⁷ Оценката на макроикономически ефекти от планираните в НСРР интервенции е направена чрез разработване на два сценария – базисен (предполага се, че в страната не влизат средства от СФ и КФ на ЕС) и алтернативен (в симулациите се включват средствата от ЕС). При оценката е използван макроикономически модел на АИАП. Резултатите от симулациите са представени в приложение 3.

От страна на предлагането СФ влияят директно по два начина. Първият е през по-голямо нарастване на инвестициите в България, което води и до по-голямо с около 1 процентен пункт увеличаване на наличния капитал в икономиката спрямо базовия сценарий. Чрез използване на производствена функция е оценено, че това нарастване на капитала от страна на предлагането води до по-висок растеж на БВП с около 0.3 процентни пункта.

Вторият директен ефект от страна на предлагането идва по линия на по-висок растеж на общата факторна производителност. Това е резултат от средствата, отпуснати по оперативните програми „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика“ и „Развитие на човешките ресурси“. Направените симулации показват, че повишената факторна производителност ще доведе с до 0.2 процентни пункта по-висок растеж на БВП.

Входящия финансов поток от европейските фондове през първите 3 години на разглеждания води до шок в търсенето изразен най-вече по линия на нарастващите инвестиции. Този ефект се компенсира от страна на предлагането с нарастване на работната сила, като акумулираният ефект през първите 3 години е малко под 1% нарастване на заетите. През останалите години от разглеждания период се наблюдава по-високо увеличение на производителността на труда, в резултат на усвояването на средствата от структурните фондове. По-високият растеж през тези години се дължи на нарастването на общата факторна производителност.

Изпълнението на целите от Лисабон, чрез увеличаването на конкурентноспособността на българската икономика спрямо базовия сценарий, се отразява благоприятно на българския износ, който в разглеждания сценарий нараства с около 1.2 процентни пункта допълнително. Причина за това са, както нарастването на производителността на труда, така и по-лесното покриване на изискванията необходими за достъп до общия пазар, което е резултат от програмата „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика“. Друг косвен ефект от страна на европейските фондове по отношение на БВП от страна на търсенето е свързан с увеличаване на крайните потребителски разходи на домакинствата дължащо се на нарастването на дохода в икономиката. Това нарастване достига своя максимум от 0.8 процентни пункта през средата на разглеждания период.

Увеличаването на съвкупното търсене идващо най-вече по линия на инвестициите в икономиката води до по-високо нарастване на вноса на стоки и услуги в разглеждания сценарий. Това нарастване е най-силно през първата половина на разглеждания период

и е около 2 процентни пункта. В резултат на това дефицитът по търговския баланс се отваря постепенно през началните години на разглеждания период. През 2011 г. това отваряне достига своя максимум от 2.3% от БВП, а през останалите две години започва постепенно свиване с 0.4% от БВП спрямо базовия сценарий, което се дължи на по-доброто развитие на българския износ.

По отношение на текуща сметка, това допълнително отваряне на търговския дефицит се компенсира от нарастване на входящите трансфери, дължащо се на средствата идващи от ЕС. Нетният ефект от средствата по структурните фондове е положителен за текущата сметка. В началните години на разглеждания период, когато не са се проявили дългосрочните ефекти от нарастването на износа, подобрението е около 30 млн. евро. През последните две години се очаква това подобрение да се засили, като достигне до 270 млн. евро през 2013г.

Средствата, идващи от ЕС, водят до повишаване на паричната маса. Кумулативният ефект от тях през разглеждания период върху M2 е около 1.5 млрд. лева и се дължи на два фактора. Единият е свързан с нарастването на валутните резерви, като подобряването на текущата сметка води до увеличение на банкнотите в обръщение. Другият фактор е свързан с нарастване на икономическата активност, което увеличава и средствата по най-краткосрочните депозити - еднодневните. В резултат от нарастването на паричната маса се наблюдава малко по-високо нарастване на средногодишната инфлация, което е оценено на около 0.1 процентни пункта годишно.

8. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

8.1. Координационен механизъм

8.1.1. Координация на централно ниво

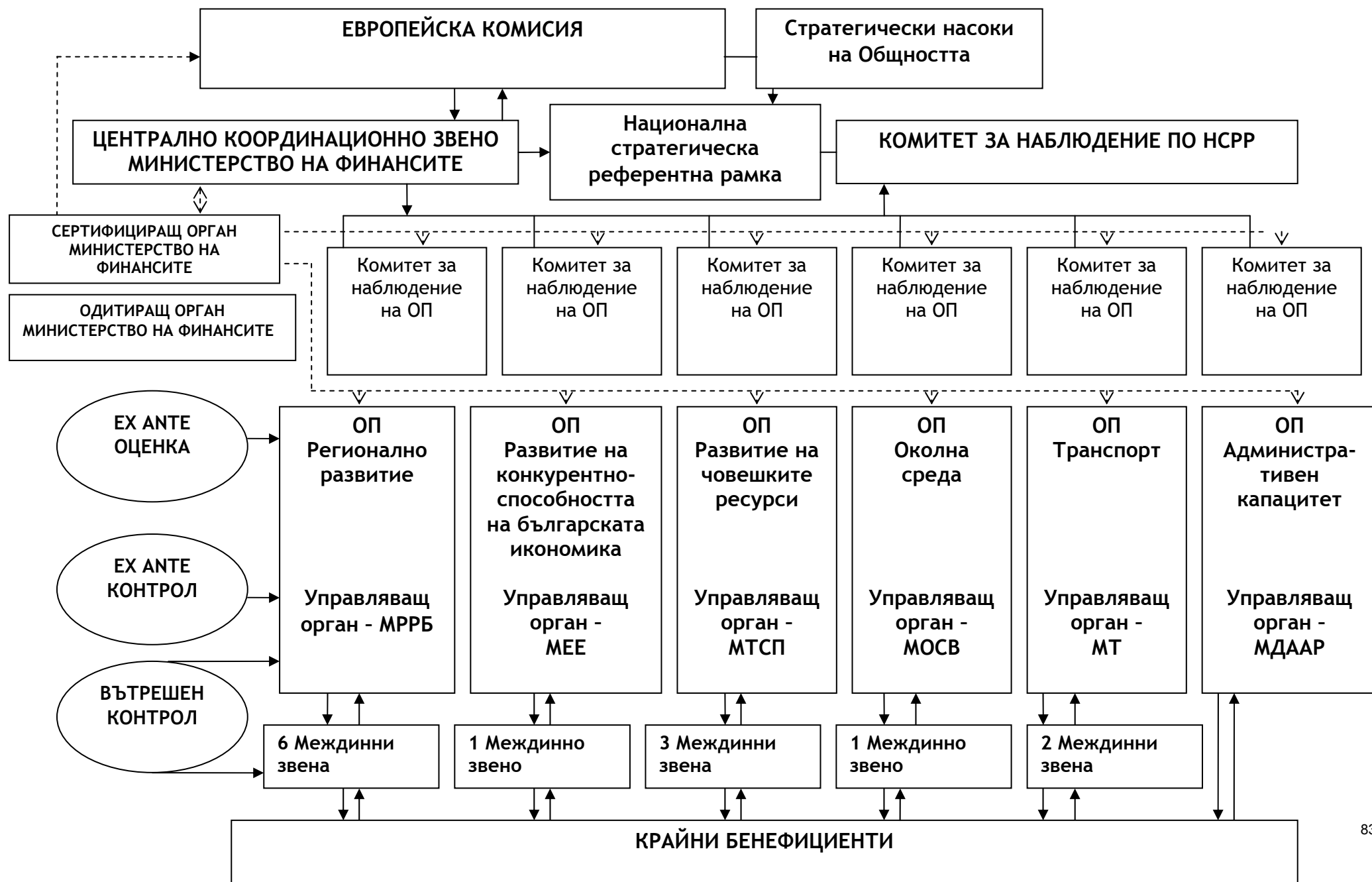
Координацията на стратегическо ниво е от изключително значение за постигане на съгласуваност между различните политики и по този начин да се постигне оптимално въздействие върху социално-икономическото развитие на страната.

Долупосоченият координационен механизъм е изграден с цел целесъобразно разпределяне на предвидената помощ от Европейските структурни фондове. С цел осигуряване на координация в подготовката на стратегическите програмни документи е създаден Координационен съвет по НПП и НСРР, председателстван от министъра на финансите. Членове на Съвета са заместник-министри на всички министерства, ангажирани в процеса.

По предложение на Ръководителя на работната група по НПП/НСРР, Съветът разглежда и одобрява:

- НПП и НСРР, включително анализа на социално-икономическото развитие, стратегическите цели и приоритети;
- актуализации на НПП и НСРР;
- проекти на оперативни програми;
- ръководства и методологии, свързани с програмирането на помощта от Структурните фондове и Кохезионния фонд;
- действия за избягване на дублиране на мерките в различните ОП;
- решения относно проблемни въпроси, по които е поискано компетентно становище.

Следната графика илюстрира координационния механизъм:

Допълнителен механизъм, изграден въз основа на подобни принципи, се предвижда по отношение на „Националния стратегически план за развитие на селските райони” и „Програмата за развитие на селските райони”, управлявани от МЗГ, и Националния стратегически план „Рибарство и аквакултури” и Оперативна програма „Рибарство и аквакултури”, управлявани от Изпълнителна агенция за рибарство и аквакултури към МЗГ.

Координационният механизъм по Цел “Европейско териториално сътрудничество” също се разглежда отделно поради спецификите на трансграничното, транснационалното и интер-регионалното сътрудничество, които изискват координация с други страни участнички.

8.1.2. Координация на регионално ниво

За изпълнението на Кохезионната политика на ЕС на територията на България функционират шест регионални съвети за развитие на ниво NUTS II, които съдействат за прилагането на тази политика на ниво район за планиране. Съветите се председателстват на ротационен принцип от един от областните управители. Заместник-председател е представител на общините. Членове на съвета са областните управители на областите, включени в съответния район за планиране, по един представител на общините от всяка област, включена в съответния район за планиране, определен от областния съвет за развитие, по един представител на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на финансите, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и горите, Министерството на икономиката, Министерството на труда и социалната политика и Министерството на транспорта и съобщенията, определени от съответните министри.

Регионалните съвети за развитие:

- обсъждат и съгласуват проектите на областните стратегии за развитие и проекта на Регионалния план за развитие;
- обсъждат и съгласуват мерките за включване в НОПРР;
- дават становище по годишните доклади и заключителния доклад;
- осъществяват взаимодействие с областните съвети за развитие и с централните органи на изпълнителната власт;
- се подпомагат от дирекции за техническо съдействие, координация и управление на регионални програми и планове.

8.1.3. Координация на местно ниво

Като част от подготовката за членство в ЕС в България бе постигнато съгласие и по отношение на необходимите дейности за изграждане на адекватен административен и финансов капацитет на местно ниво. В 20 % от общините /големи и средни/ съществуват специални дирекции за работа с европейски проекти. В 37 % от общините /средни/ има структурни звена, състоящи се от повече от 2ма експерти, отговарящи за управление на европейски проекти. В останалите 43 % от общините /малки/ има специални служители, отговорни за европейски проекти, които изпълняват и други функции. В изпълнение на принципа на партньорство и на ангажиментите, поети с подписаното на 12 октомври 2005 г. Официално споразумение за сътрудничество между Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) и Министерския съвет, са определени три приоритетни области както следва: „Развитие на децентрализацията в управлението и финансирането”, „Разширяване на обхвата и подобряване на състоянието и управлението на общинската собственост и инфраструктура” и „Подготовка на общините за членството на Република България в Европейския Съюз”.

8.2. Функции

8.2.1. Централно координационно звено

Централното координационно звено в Министерството на финансите е официално водещата институция по координацията на средствата от Структурните и Кохезионния фонд.

Звеното има следните отговорности по отношение на НСРР:

- участва в подготовката на НСРР и води преговорите по нея с ЕК;
- действа като представител на страната пред ЕК на централно ниво;
- организира съблюдаването на принципите на партньорство и допълняемост;
- гарантира, че помощта от ЕС е в съответствие с политиките на Общността;
- координира помощта от структурните инструменти, ЕФЗРСС, ЕФР, интервенциите на ЕИБ и др. финансови инструменти;
- изработва и представя на ЕК изискуемите по регламенти доклади;

- отговаря за развитието и поддръжката на компютъризираната система за управление и наблюдение;
- координира разработването и одобряването на големи проекти;
- председателства и подпомага работата на Комитета за наблюдение по НСРР;
- участва в Комитетите за наблюдение на всички оперативни програми.

8.2.2. Сертифициращ орган

Основните отговорности на Сертифициращия орган в Министерството на финансите включват:

- да подготвя и изпраща на Европейската комисия сертифицирана декларация на разходите и искане за плащане по всяка оперативна програма;
- да сертифицира за всяка оперативна програма, че:
 - декларацията за разходите е точна, основана е на надеждна счетоводна система и е подкрепена с документи с доказателствен характер;
 - декларираните разходи съответстват на приложимото национално и европейско законодателство и са осъществени във връзка с дейности, избрани за финансиране на база критерии, приложими за програмата и в съответствие с националните и европейски правила;
- да изпълнява функциите на Орган, отговорен за получаване на средствата от Европейската комисия по Структурните фондове и Кохезионния фонд;
- да участва в Комитетите за наблюдение на всички оперативни програми и в Комитета за наблюдение по НСРР.

8.2.3. Комитети за наблюдение

Комитетът за наблюдение по НСРР се създава с цел:

- да следи за напредъка по достигането на целите на НСРР;
- да следи резултатите по изпълнението на ОП на базата на доклади и оценки;
- да разглежда и одобрява годишни доклади по изпълнението;
- предлага корективни мерки за повишаване ефективността на структурните инструменти;
- одобрява изискуемите по регламенти доклади по НСРР.

Комитетът за наблюдение по ОП се създава като орган на най-високо ниво за вземане на решения по всяка оперативна програма. Представители на ЦКЗ участват във всички

мониторингови комитети по ОП. Отговорностите на мониторинговия комитет по ОП включват:

- да разглежда и одобрява критериите за избор на операции (т.е. проекти) за финансиране;
- да отчита напредъка по постигането на целите на оперативната програма;
- да разглежда и одобрява годишни и крайни отчети по изпълнението на оперативната програма;
- предлага на Управляващия орган всички възможни промени или преработка на оперативната програма, които биха могли да спомогнат за постигането на целите на фондовете или за подобряването на управлението, включително финансовото управление.

За целите на комитетите за наблюдение на оперативните програми и за осигуряване на ефективно спазване на принципа за партньорство, следните три групи социално-икономически партньори могат да бъдат разграничени:

- работодателски организации и съюзи (включително индустриални и търговски камари, асоциации на бизнеса и предприемачеството)²⁸;
- синдикати, професионални съюзи и др. организации на работещите²⁹;
- гражданско общество (включително неправителствения сектор, академични общности, сдружения на потребители, екологични и др. тематични организации).

8.3. Административен капацитет и ефективност

8.3.1. Структура

Структурите за управление на средствата от фондовете на ЕС са нормативно определени – Централно координационно звено, Управляващи органи по оперативните програми и междинни звена (РМС № 965 от 16.12.2005 г.).

²⁸ Българската стопанска камара, Асоциация на Индустриалния капитал в България, Българската търговско промишлена палата, Съюзът за стопанска инициатива, Български съюз на частните предприемачи “Възраждане”, Съюзът на работодателите в България.

²⁹ Конфедерацията на независимите синдикати в България, Конфедерацията на труда “Подкрепа”.

Сертифициращият орган и Органът, отговорен за получаване на средствата от ЕС също е нормативно установен – дирекция “Национален фонд” в Министерството на финансите (РМС № 988 от 27.12.2005 г.).

С ПМС № 300 от 29.12.2005 г. е създадена дирекция “Одит на средствата от ЕС” в Министерството на финансите с функции по организацията и провеждането на специфични одити и проверки на дейността в звената, отговорни за използването на фондовете и програмите на ЕС в съответствие с изискванията на регламентите.

С ПМС № 300 от 29.12.2005 г. е създадена дирекция “Вътрешен одит”, директно подчинена на Министъра на финансите. Звена за вътрешен одит са създадени в министерствата, които са Управляващи органи и за Междинните звена.

Всички Управляващи органи по оперативните програми имат разработени Стратегии за организационно развитие (COP).

8.3.2. Човешки ресурси

Организационните стратегии за развитие съдържат детайлна информация за функциите и отговорностите на УО по оперативните програми, както и за функциите, които ще се делегират на междинните звена. Плановете за развитие на човешките ресурси са разработени като интегрирана част от Организационните стратегии за развитие. За укрепване капацитета на съответните структури, са проведени анализи за нуждите от обучения и на базата на резултатите са изготвени планове за обучение.

С цел повишаване квалификацията на човешките ресурси е планирано системно обучение относно механизмите на Структурните фондове, цикъла за управление на проекти, прилагане на законодателството в областта на обществените поръчки, равенството между половете, оценка за въздействие върху околната среда, финансов контрол, мониторинг и оценка. Това ще доведе до укрепване на капацитета за разработване на политики, програмиране и изпълнение на проекти, финансирани от Структурните фондове на ЕС на всички нива в държавната администрация.

8.3.3. Системи и инструменти

Ръководства и наръчници

Следните документи ще бъдат изготвени най-късно до средата на 2006 г.:

- Ръководство за изпълнението и администрирането на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в България;
- Насоки за изготвяне на процедурен наръчник на УО по ОП;
- Процедурен наръчник за Централното координационно звено и съответни контролни листа;
- Устройствен правилник за Мониторинговия комитет по НСРР;
- Насоки за създаването и организацията на работата на Мониторинговите комитети по оперативните програми (процедурни правила и вътрешен правилник);
- Насоки за изграждане на комитети за избор на проекти и процедури за одобрение на проекти;
- Счетоводни указания за осчетоводяване на извършваните от Управляващите органи и Междинните звена операции;
- Описание на паричните потоци и отговорности на Сертифициращия орган, Органа отговорен за получаване на средствата от ЕС, Управляващите органи и Междинните звена във връзка с извършване на плащания и осигуряване на съфинансирането от държавния бюджет.

Информационна система

За целите на ефективното управление, изпълнение, наблюдение и контрол на средствата от Структурните инструменти на ЕС се изгражда единна унифицирана информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на ЕС. Системата е инсталирана в Министерство на финансите, което е отговорно за координацията и ефективното управление на структурната финансова подкрепа от ЕС в България.

Системата се използва от ЦКЗ, УО на ОП, МЗ, крайните бенефициенти, членовете на Комитетите за наблюдение, Сертифициращия орган и контролните органи чрез осигурени пароли на достъп.

Основната единица на системата е проект, като информацията се подава от крайния бенефициент. Системата подава агрегирана информация на ниво операция, приоритет

на ОП, приоритети на НСРР. Системата осигурява електронен поток на информацията за програмите и проектите.

Основната териториална единица на системата е община (LAU 1), като се дава възможност за визуализация какъв тип проекти се изпълняват в дадена община, както и в съответната област и район на планиране.

Предвижда се да бъде осигурен електронен обмен на данни между системата в България, и системата, която се изгражда на ниво ЕК - SFC 2007.

Интернет страница

Мерките за информация и публичност, свързани с подготовката и изпълнението на помощта от СФ в България включва функциониращ уеб-сайт: www.eufunds.bg. Целта на интернет страницата е да осигури публичност и прозрачност по отношение на програмния процес, нормативната база на национално и европейско ниво, възможностите за финансиране от фондовете на ЕС. Информацията, включваща новини и събития, свързани с Кохезионната политика на ЕС в България, периодично се актуализира. Централното координационно звено и всички управляващи органи ще съблюдават правилата за информираност и публичност и ще създадат необходимите структури и съответните инструменти.

9. ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПУБЛИЧНИТЕ ОБСЪЖДАНЯ ПО НСРР И ОП

В процеса на разработване на стратегическите документи на България за участие в Структурните инструменти на ЕС за периода 2007-2013 г. са включени широк кръг социално-икономически партньори и регионални и местни власти, както и цялата общественост. Националният план за развитие, Националната стратегическа референтна рамка и Оперативните програми бяха обект на обсъждане на редица обществени мероприятия, отразени в таблицата по-долу:

Дата	Мероприятие	Участници
12 февруари 2006	Дискусия по основните моменти в Националния план за развитие и Оперативните програми	Представители на администрацията (Министерство на Финансите, Агенцията за Икономически анализи и прогнози) Институт за икономика и международни отношения; Център за либерална стратегия; Център за изследване на демокрацията; Европейски институт; Фондация за развитие на предприемачеството; Институт „Отворено общество“; Икономически институт към БАН; Балкански институт по труда и социалната политика; Институт за икономическа политика; Институт за пазарна икономика.
21 февруари 2006	Дискусия по някои аспекти на Националния план за развитие и Оперативните програми	Представители на администрацията (Министерство на Финансите, Агенцията за Икономически анализи и прогнози)

		Икономическия и социален съвет (представители на работодателските, синдикалните и гражданските организации)
26 февруари 2006	Дискусия между авторите на НПР и на НСРР и независими експерти	<p>Представители на администрацията (Министерство на Финансите, Агенцията за Икономически анализи и прогнози)</p> <p>Институт за икономика и международни отношения; Център за либерална стратегия; Център за изследване на демокрацията; Европейски институт; Фондация за развитие на предприемачеството; Институт „Отворено общество“; Икономически институт към БАН; Балкански институт по труда и социалната политика; Институт за икономическа политика; Институт за пазарна икономика.</p>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ТАБЛИЦИ ЗА ДОПЪЛНЯЕМОСТ

Общи положения: Съгласно член 13 от Проекта на регламент за Структурните фондове средствата от Структурните фондове не трябва да изместват публичните или еквивалентни на тях структурни разходи на държавите-членки на Европейския съюз. За регионите, избираеми по цел „Сближаване”, Европейската комисия и държавите-членки трябва да определят размера на публичните или еквивалентни на тях структурни разходи и да поддържат този размер през целия програмен период.

Член 13 все още се обсъжда от Европейската комисия и държавите-членки. Въпреки това, комисията публикува методически работен документ „Проверка на допълняемостта по цел „Сближаване” (Проектопредложение п^o2, март 2006), който използвахме като методология за подготовката на българската таблица за допълняемост.

Подготовка на таблицата за допълняемост: По същество това, което направихме, за да изчислим данните, необходими за попълване на таблицата, бе да определим бюджетни линии и да осигурим съответствие на националните данни за публичните разходи, с бюджетните линии заложи в таблицата. Използвахме отчетите на консолидираната фискална програма за 2004, 2005 и бюджетния план за 2006 година (при изчисляване на данните разходите на Национален фонд – предприсъединителни фондове и тяхното национално съфинансиране – са изключени). След това приложихме БВП ценови дефлатор, за да приведем данните от 2004 и 2005 г. и да получим публичните или еквивалентни на тях структурни разходи за периода 2007-2013 г. по цени от 2006 г. За изчисляването на средногодишната помощ от Общността за периода 2007-2013г., използвахме сумите, одобрени от Европейския Съвет на 16.12.2005 г. Направихме разбивка на сумите по Оперативни програми и включихме информацията в бюджетните линии за допълняемост, като приложихме правилото N+2 (поради изискването в таблицата да бъдат включвани само предвидените плащания). Като резултат съставихме Таблицата за допълняемост, което ни даде възможност да сравним публичните или еквивалентни на тях структурни разходи, преди получаване на средствата от ЕС за периода 2004-2005 г. и след тяхното получаване през новия програмен период 2007-2013 г. Стойностите от проекта на Таблицата за допълняемост показват, че България не само ще запази размера на публичните разходи по тези бюджетни категории, но и ще ги увеличи с 243,01 млн. евро.

ТАБЛИЦА ЗА ВЕРИФИКАЦИЯ НА ДОПЪЛНЯЕМОСТТА НА БЪЛГАРИЯ

Обобщена финансова таблица на публичните и други еквивалентни структурни разходи по Цел сближаване на регионите

(в милиони € по цени от 2006г.)

	Annual average 2004-05						Annual average 2007-13					
	Total	Of which public enterprises	CSF		Not EU co-financed	Total	Total	Of which public enterprises	NSRF		Not EU co-financed	Total
			EU	National					EU	National		
1	2	3	4	5	6	7=5+6=2-4	8	9	10	11	12	13=11+12=8-10
1. Базисна инфраструктура	288.24	0.00	0.00	288.24	0.00	288.24	649.80	0.00	132.92	442.74	74.15	516.89
Транспорт	129.82			129.82		129.82	388.81		76.16	275.58	37.07	312.65
Телекомуникации	17.55			17.55		17.55	17.87		4.49	13.38		13.38
Енергия	0.96			0.96		0.96	1.32		0.00	1.32		1.32
Околна среда и води	102.20			102.20		102.20	203.12		51.92	114.13	37.07	151.20
Здравеопазване	37.72			37.72		37.72	38.68		0.35	38.34		38.34

2. Човешки ресурси		0.00	0.00	65.21	0.00	65.21	205.49	0.00	131.71	73.78	0.00	73.78
Образование	34.70			34.70		34.70	74.07		33.68	40.38		40.38
Обучение	27.26			27.26		27.26	112.67		82.12	30.56		30.56
Изследвания технологично развитие	3.26			3.26		3.26	18.75		15.91	2.84		2.84
3. Производствена среда		0.00	0.00	0.31	0.00	0.31	125.05	0.00	124.85	0.20	0.00	0.20
Земеделие/ Развитие на селските райони/ Рибовъдство	0.04			0.04		0.04	96.28		96.20	0.08		0.08
Индустрия	0.00			0.00		0.00	0.00		0.00	0.00		0.00
Услуги	0.27			0.27		0.27	28.76		28.65	0.11		0.11
Туризм	37.53	0.00		37.53		37.53	62.51	0.00	19.08	43.43	0.00	43.43
4. Други	37.53			37.53		37.53	62.51		19.08	43.43		43.43
Жилищно строителство	391.28	0.00	0.00	391.28	0.00	391.28	1 042.85	0.00	408.55	560.15	74.15	634.30

*EURO/BGN=1/1,95583 (fixed rate since 2000)

ПРИЛОЖЕНИЕ 3. ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА

Базов сценарий, без средства от ЕС

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
БВП - текущи цени	млн.лева	50,501	54,499	59,133	63,875	69,156	74,751	80,686
Инвестиции	млн.лева	13,837	14,878	15,954	16,691	17,877	19,179	20,588
Потребление	млн.лева	44,122	47,619	51,472	55,479	59,337	63,479	68,051
Нетен износ	млн.лева	-7,458	-7,998	-8,294	-8,295	-8,059	-7,907	-7,953
Статистическа грешка	млн.лева	0	0	0	0	0	0	0
БВП - текущи цени, структура								
Инвестиции	процент	27.4%	27.3%	27.0%	26.1%	25.9%	25.7%	25.5%
Потребление	процент	87.4%	87.4%	87.0%	86.9%	85.8%	84.9%	84.3%
Нетен износ	процент	-14.8%	-14.7%	-14.0%	-13.0%	-11.7%	-10.6%	-9.9%
БВП - реални растежи								
Инвестиции	процент	9.0%	7.5%	6.8%	5.5%	6.3%	6.0%	6.0%
Потребление	процент	5.1%	5.4%	5.2%	4.9%	4.1%	4.1%	4.3%
Износ на стоки и услуги	процент	11.2%	10.8%	10.9%	10.2%	10.1%	9.9%	9.0%
Внос на стоки и услуги	процент	11.1%	10.4%	10.1%	9.1%	8.6%	8.6%	8.1%
Инфлация								
в края на годината	процент	3.1%	2.8%	3.2%	3.4%	3.3%	3.3%	3.3%
средна за периода	процент	4.1%	2.8%	3.2%	3.4%	3.3%	3.3%	3.3%
БВП - дефлатор (%)	процент	3.7%	2.3%	2.9%	2.6%	2.9%	2.8%	2.8%
БВП - реален растеж	процент	5.4%	5.5%	5.4%	5.3%	5.2%	5.1%	5.0%
Валутен курс (лв. /USD)								
- в края на годината		1.61	1.60	1.60	1.60	1.59	1.59	1.59
- средногодишен		1.61	1.60	1.60	1.60	1.59	1.59	1.59
Брутен национален доход	млн.лева	49,200	52,952	57,367	61,975	67,081	72,614	78,375
Брутен разполагаем доход	млн.лева	51,804	56,417	61,090	65,364	70,475	76,210	82,159
Спестявания	млн.лева	7,682	8,799	9,618	9,885	11,138	12,732	14,108
Спестявания/БВП	процент	15.2%	16.1%	16.3%	15.5%	16.1%	17.0%	17.5%
спестявания-инвестиции	млн.лева	-6,154	-6,079	-6,337	-6,806	-6,740	-6,447	-6,479
спестявания-инвестиции (в % от БВП)		-12.2%	-11.2%	-10.7%	-10.7%	-9.7%	-8.6%	-8.0%
ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС								
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Текуща сметка	млн.евро	-3146.7	-3108.1	-3240.0	-3480.1	-3446.0	-3296.4	-3312.9
<i>(в % към БВП)</i>		-12.2%	-11.2%	-10.7%	-10.7%	-9.7%	-8.6%	-8.0%
Стоки: кредит	млн.евро	12849.2	14213.2	16057.7	17705.4	19710.3	22145.2	24652.1
Стоки: дебит	млн.евро	-17647.3	-19418.1	-21595.7	-23435.9	-25536.5	-28113.2	-30807.8
<i>Търговски баланс</i>	млн.евро	<i>-4798.1</i>	<i>-5204.9</i>	<i>-5538.0</i>	<i>-5730.5</i>	<i>-5826.3</i>	<i>-5968.0</i>	<i>-6155.8</i>
Услуги: кредит	млн.евро	4878.0	5380.2	5995.0	6586.7	7237.3	7935.4	8605.8
Транспорт	млн.евро	1503.4	1662.9	1878.7	2071.5	2306.1	2591.0	2884.3
Туризм	млн.евро	2513.4	2764.8	3041.3	3330.2	3613.3	3866.2	4078.8
Други	млн.евро	861.2	952.4	1075.0	1185.0	1317.9	1478.2	1642.7

Услуги: дебит	млн.евро	-3893.0	-4264.4	-4697.6	-5097.5	-5531.4	-6010.2	-6516.4
Транспорт	млн.евро	-2029.4	-2233.1	-2483.5	-2695.1	-2936.7	-3233.0	-3542.9
Туризъм	млн.евро	-930.1	-1013.8	-1105.0	-1193.4	-1277.0	-1340.8	-1407.9
Други	млн.евро	-933.5	-1017.5	-1109.1	-1208.9	-1317.8	-1436.3	-1565.6
<i>Услуги, нето</i>	млн.евро	<i>985.0</i>	<i>1115.7</i>	<i>1297.3</i>	<i>1489.2</i>	<i>1705.9</i>	<i>1925.2</i>	<i>2089.4</i>
Доход: кредит	млн.евро	476.9	485.7	518.0	561.3	591.2	607.8	638.7
Доход: дебит	млн.евро	-1142.1	-1276.8	-1420.7	-1533.1	-1652.0	-1700.4	-1820.1
<i>Доход, нето</i>	млн.евро	<i>-665.2</i>	<i>-791.1</i>	<i>-902.7</i>	<i>-971.8</i>	<i>-1060.8</i>	<i>-1092.6</i>	<i>-1181.4</i>
<i>Текущи трансфери, нето</i> <i>в т. ч. вноска към бюджета на</i> <i>ЕС</i>	млн.евро	<i>1331.6</i>	<i>1772.0</i>	<i>1903.4</i>	<i>1733.1</i>	<i>1735.2</i>	<i>1838.9</i>	<i>1934.8</i>
		<i>-276.7</i>	<i>-297.8</i>	<i>-322.7</i>	<i>-348.6</i>	<i>-377.3</i>	<i>-408.4</i>	<i>-440.8</i>
Финансова и капиталова сметка	млн.евро	3945.0	3585.0	3657.1	3729.6	3767.3	3933.6	3972.1
в т. ч.								
Преки чуждестранни инвестиции	млн.евро	2696.3	2826.3	2967.7	2997.3	3027.3	3057.6	3088.2
ОБЩ БАЛАНС	млн.евро	798.3	476.9	417.1	249.5	321.4	637.2	659.2
Резерви и друго финансиране	млн.евро	-798.3	-476.9	-417.1	-249.5	-321.4	-637.2	-659.2
Валутни резерви на БНБ	млн.евро	-681.3	-358.9	-307.3	-185.9	-270.5	-637.2	-659.2
Кредити от МВФ, нето	млн.евро	-94.9	-94.9	-63.3	-17.3	0.0	0.0	0.0
Извънредно финансиране, нето <i>Допълнителна нужда от</i> <i>финансиране</i>	млн.евро	<i>-22.1</i>	<i>-23.0</i>	<i>-46.5</i>	<i>-46.3</i>	<i>-50.9</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>
	млн.евро	<i>0.0</i>						
ПАРИЧЕН СЕКТОР								
Валутен резерв (млн.щ.долари)	млн.долара	7,175	7,534	7,841	8,027	8,298	8,935	9,594
месеци внос		3.29	3.82	3.58	3.38	3.20	3.14	3.08
Банкноти и монети в обращение	млн.лева	5,767	6,039	6,275	6,416	6,597	7,104	7,628
Скорост на парично обращение (БВП/МЗ)		1.98	1.89	1.80	1.72	1.64	1.56	1.49
Алтернативен сценарий, с включени средства от ЕС								
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
БВП - текущи цени	млн.лева	50,791	55,181	60,312	65,567	71,339	77,540	84,321
Инвестиции	млн.лева	14,348	16,102	17,864	19,026	20,490	22,076	23,855
Потребление	млн.лева	44,211	47,835	52,127	56,551	60,940	65,324	70,234
Нетен износ	млн.лева	-7,768	-8,756	-9,679	-10,011	-10,090	-9,860	-9,768
Статистическа грешка	млн.лева	0	0	0	0	0	0	0
БВП - текущи цени, структура								
Инвестиции	процент	28.2%	29.2%	29.6%	29.0%	28.7%	28.5%	28.3%
Потребление	процент	87.0%	86.7%	86.4%	86.3%	85.4%	84.2%	83.3%
Нетен износ	процент	-15.3%	-15.9%	-16.0%	-15.3%	-14.1%	-12.7%	-11.6%
БВП - реални растежи								
Инвестиции	процент	12.8%	12.0%	10.5%	7.0%	6.7%	6.3%	6.2%
Потребление	процент	5.3%	5.6%	5.9%	5.5%	4.8%	4.2%	4.5%
Износ на стоки и услуги	процент	12.1%	12.0%	12.3%	11.7%	11.3%	11.1%	10.2%

Внос на стоки и услуги	процент	12.6%	12.3%	12.4%	10.9%	10.0%	9.3%	8.9%
Инфлация								
в края на годината	процент	3.1%	2.8%	3.2%	3.4%	3.3%	3.3%	3.3%
средна за периода	процент	4.2%	2.8%	3.3%	3.5%	3.3%	3.4%	3.4%
БВП - дефлатор (%)	процент	3.8%	2.3%	3.0%	2.8%	3.0%	3.0%	3.1%
БВП - реален растеж	процент	5.9%	6.2%	6.1%	5.8%	5.6%	5.5%	5.4%
Валутен курс (лв. /USD)								
- в края на годината		1.61	1.60	1.60	1.60	1.59	1.59	1.59
- средногодишен		1.61	1.60	1.60	1.60	1.59	1.59	1.59
Брутен национален доход	млн.лева	49,490	53,634	58,545	63,666	69,267	75,408	82,024
Брутен разполагаем доход	млн.лева	52,420	57,798	63,707	68,832	74,732	81,174	88,134
Спестявания	млн.лева	8,209	9,963	11,580	12,280	13,792	15,850	17,900
Спестявания/БВП	процент	16.2%	18.1%	19.2%	18.7%	19.3%	20.4%	21.2%
спестявания-инвестиции	млн.лева	-6,139	-6,139	-6,284	-6,746	-6,698	-6,226	-5,955
спестявания-инвестиции (в % от БВП)		-12.1%	-11.1%	-10.4%	-10.3%	-9.4%	-8.0%	-7.1%
ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС								
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Текуща сметка	млн.евро	-3138.8	-3138.8	-3212.9	-3449.2	-3424.6	-3183.4	-3044.8
<i>(в % към БВП)</i>		<i>-12.1%</i>	<i>-11.1%</i>	<i>-10.4%</i>	<i>-10.3%</i>	<i>-9.4%</i>	<i>-8.0%</i>	<i>-7.1%</i>
Стоки: кредит	млн.евро	12967.3	14517.8	16642.4	18656.9	21036.8	23927.6	26969.7
Стоки: дебит	млн.евро	-17914.6	-20088.7	-22850.2	-25230.9	-27873.9	-30897.5	-34096.2
<i>Търговски баланс</i>	млн.евро	<i>-4947.3</i>	<i>-5570.9</i>	<i>-6207.8</i>	<i>-6574.0</i>	<i>-6837.1</i>	<i>-6969.9</i>	<i>-7126.5</i>
Услуги: кредит	млн.евро	4899.4	5435.4	6101.1	6759.4	7478.0	8258.9	9026.5
Транспорт	млн.евро	1517.2	1698.6	1947.2	2182.9	2461.3	2799.5	3155.5
Туризм	млн.евро	2513.4	2764.8	3041.3	3330.2	3613.3	3866.2	4078.8
Други	млн.евро	868.8	972.1	1112.7	1246.3	1403.5	1593.2	1792.2
Услуги: дебит	млн.евро	-3923.8	-4341.5	-4841.9	-5303.9	-5800.2	-6330.4	-6894.5
Транспорт	млн.евро	-2060.2	-2310.2	-2627.8	-2901.6	-3205.5	-3553.2	-3921.1
Туризм	млн.евро	-930.1	-1013.8	-1105.0	-1193.4	-1277.0	-1340.8	-1407.9
Други	млн.евро	-933.5	-1017.5	-1109.1	-1208.9	-1317.8	-1436.3	-1565.6
<i>Услуги, нето</i>	млн.евро	<i>975.6</i>	<i>1093.9</i>	<i>1259.2</i>	<i>1455.4</i>	<i>1677.8</i>	<i>1928.5</i>	<i>2131.9</i>
Доход: кредит	млн.евро	476.9	486.0	517.1	561.5	592.6	610.2	645.8
Доход: дебит	млн.евро	-1142.1	-1276.8	-1420.7	-1533.1	-1652.0	-1700.4	-1820.1
<i>Доход, нето</i>	млн.евро	<i>-665.2</i>	<i>-790.8</i>	<i>-903.5</i>	<i>-971.6</i>	<i>-1059.3</i>	<i>-1090.2</i>	<i>-1174.3</i>
<i>Текущи трансфери, нето</i>	млн.евро	<i>1498.0</i>	<i>2129.0</i>	<i>2639.2</i>	<i>2641.0</i>	<i>2794.0</i>	<i>2948.2</i>	<i>3124.0</i>
<i>в т. ч. вноска към бюджета на ЕС</i>		<i>-278.3</i>	<i>-301.7</i>	<i>-329.3</i>	<i>-358.1</i>	<i>-389.6</i>	<i>-424.1</i>	<i>-461.3</i>
Финансова и капиталова сметка	млн.евро	3945.0	3585.0	3657.1	3729.6	3767.3	3933.6	3972.1
в т. ч.								
Преки чуждестранни инвестиции	млн.евро	2696.3	2826.3	2967.7	2997.3	3027.3	3057.6	3088.2

ОБЩ БАЛАНС	млн.евро	806.2	446.2	444.1	280.4	342.7	750.3	927.3
Резерви и друго финансиране	млн.евро	-806.2	-446.2	-444.1	-280.4	-342.7	-750.3	-927.3
Валутни резерви на БНБ	млн.евро	-689.2	-328.3	-334.4	-216.8	-291.8	-750.3	-927.3
Кредити от МВФ, нето	млн.евро	-94.9	-94.9	-63.3	-17.3	0.0	0.0	0.0
Извънредно финансиране, нето	млн.евро	-22.1	-23.0	-46.5	-46.3	-50.9	0.0	0.0
<i>Допълнителна нужда от финансиране</i>	<i>млн.евро</i>	<i>0.0</i>						
ПАРИЧЕН СЕКТОР								
Валутен резерв (млн.щ.долари)	млн.долара	7,185	7,513	7,847	8,064	8,356	9,106	10,033
месеци внос		3.25	3.69	3.40	3.17	2.98	2.94	2.94
Банкноти и монети в обращение	млн.лева	5,775	6,022	6,280	6,445	6,643	7,240	7,977
Скорост на парично обращение (БВП/МЗ)		1.98	1.89	1.80	1.72	1.64	1.56	1.49

DRAFT!!

ПРИЛОЖЕНИЕ 4. СИСТЕМА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НСРР

- БВП – реален растеж
- БВП на човек от населението
- Създадени работни места
- Производителност на труда
- Растеж на износа
- Енергийна интензивност на БВП
- Разходи за НИРД - % от БВП
- Равнище на безработица
- Равнище на безработица за хора в неравностойно положение
- Коефициент на икономическа активност
- Превозени пътници
- Превозени товари
- Обем на третираните отпадни води
- Загуби във ВиК мрежата
- Приходи по видове туризъм